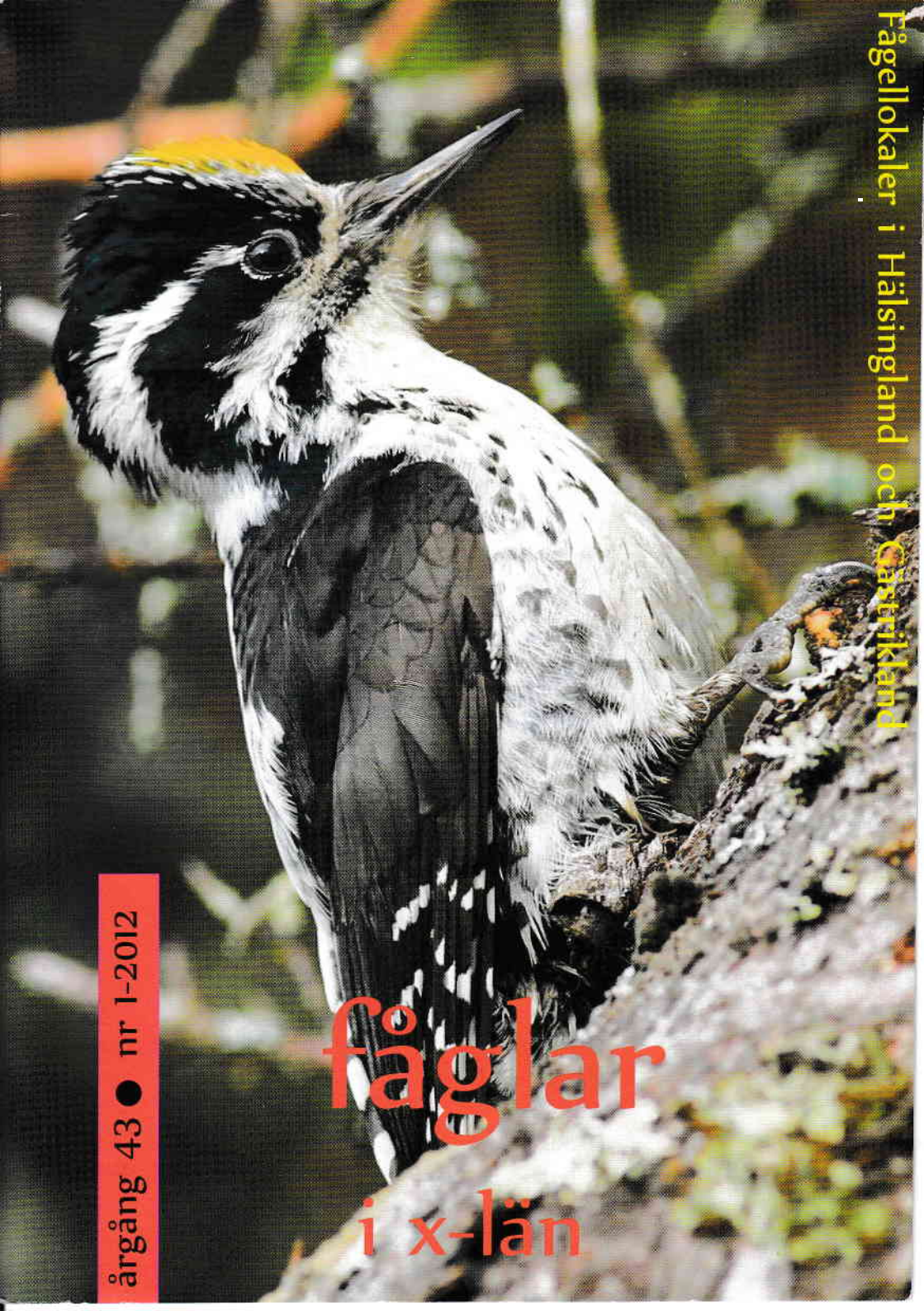

fåglar i x-län

Fågellokaler i Hälsingland och Ångermanland

årgång 43 ● nr 1-2012

Fåglar i X-län **Årg 43 Nr 1/2012** ISSN 0346-9662

Utgiven av:	Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF)
Utkommer med:	Fyra nummer årligen
Ansvarig utgivare:	Mats Axbrink
Redaktion:	Lars-Göran Lindström
Manus sänds till:	Mats Axbrink, Sofiedalsv 13, 824 34 Hudiksvall
Prenumeration:	150 kr per kalenderår på pg. 38 07 47-6

Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF)

GLOF är en regionalförening av SOF. Medlemsavgiften till GLOF är 150 kr för 2012. Ungdom t o m 18 år betalar 50 kr. Medlemmar i GLOF erhåller FiX utan särskild kostnad.

GLOF:s styrelse

Ordförande: Mats Axbrink, Sofiedalsv 13, 824 34 H-vall, 070-608 99 14

Vice ordf: Anders Johansson, Runstensv. 84, 804 33 Gävle, 026-61 25 02

Sekreterare: Robert Lindberg, Ellervik 221, 820 23 Bergvik, 0270-100 88

Kassör och medlemsreg: Stefan Persson, Tönnånger 133, 823 92 Holmsveden, 0270-42 21 56

Övriga ledamöter:

Magnus Åström	026-25 73 46
Olle Thyrestam	026-16 87 11
Kent Westlund	0278-65 09 19
Karin Andersson	070-223 70 71

GLOF:s bibliotek 0278-65 09 19
Kent Westlund, Tegnerv. 18, 823 30 Kilafors

Regionala rapportkommitéer (RRK)
Gästrikland: Johan Södercrantz 073-691 49 40
Hälsingland: Stefan Persson 0270-42 21 56
GLOF:s hemsida: http://www.sofnet.org/glof

Redaktion för detta specialnummer av Fåglar i X-län.
Karin Andersson, Mats Axbrink, Anders Johansson, Stefan Persson, Lars Göran Lindström

Författare av lokalbeskrivningarna.
Mats Axbrink: Gran och Hornslandet
Mats Axbrink/Karin Svensson: Hög/Hälsingtuna
Stefan Persson: Gebbarn, Sässman, Kyrkbytjärn
Robert Lindberg: Korsholmen och Stenö
Thomas Thiger: Granskär och Ålsjön
Johan Södercrantz: Iggön
Sven H Jansson: Mårdängsjön–Hillesjön
Per Aspenberg: Eggegrund
Mats Westberg: Inre Fjärden
Anders Johansson: Vårvik
Kjell Pålsson: Bodås
Stig Holmstedt: Färnebofjärden

Fotografer
Leif Larsson: Sid 12, 14, 18
Stefan Persson: Sista sidan
Lars Göran Lindström: Framsidan, sid 4, 6, 7, 9, 13, 20, 23, 26, 27, 28, 30, 32, 34, 35, 37, 38, 41 och 45

Kartor: Stefan Persson
© Lantmäteriet Medgivande I2012/0404

Några av våra bästa fågellokaler

I det här temanumret av Fåglar i X-län presenterar vi några av de bästa fågellokalerna i Gästrikland och Hälsingland. Även om ni medlemmar känner våra landskap bra så finns det alltid hos var och en av oss okända pärlor som vi skulle vilja veta mer om och besöka.

Vi har passat på att göra denna sammanställning i samband med att SOF:s årsmöte för första gången hålls i länet. Det ger oss möjlighet att sprida kunskapen om våra landskap till skådare runt om i landet och de kan i sin tur tipsa om att det finns fåglar och fågellokaler att upptäcka även utanför Sydsveriges fågelrika kuster eller fjällvärlden.

Som ni alla vet så finns fåglar och fågellokaler i stort sett överallt. Det har inte varit lätt att välja ut vilka lokaler som skulle ingå i denna sammanställning. Ni som är nyfiken på fler trevliga fågellokaler hittar bra beskrivningar på flera andra på lokalklubbarnas hemsidor.

När man säger ordet fågellokal kommer man lätt att tänka på jordbruksområdens slätter och tillhörande grunda, näringsrika sjöar. Flera sådana lokaler finns med i beskrivningen; Mårdängsjön/Hillesjön, Kyrbytjärn, Ålsjön, Sässman-området och Hög/Hälsingtuna. Kustlokaler är också kända som bra fågellokaler; Vårvik, Inre fjärden, Iggön, Stenö och Hornslandet finns med liksom de svårtillgängliga men extremt fågelrika ytterskärgårdsöarna Eggegrund och Gran. För skogens fåglar är det oftare svårare att hitta givna fågellokaler men både på Hornslandet och vid Ålsjön finns många fina skogar med höga fågelskyddsvärden. Myrarnas fåglar representeras av Gebbarn-området som utgör enda häckningsområdet för flera spännande myranknutna fågelarter. Fågelsträcket kan studeras längs i stort sett hela vår kust men vår klart bästa lokal att studera rovfågelsträcket ifrån är vid Bodås. Slutligen får det så viktiga och komplexa Dalälvsområdet representeras av Färnebofjärden.

INNEHÅLL NR 1 – 2012

Gran 4

Hornslandet 6

Hög/Hälsingtuna 9

Gebbarn 11

Korsholmen 12

Sässman 14

Granskär 16

Stenö 18

Ålsjön/Maden 20

Kyrkbytjärn 23

Iggön 24

Mårdängsjön–Hillesjön 27

Eggegrund 30

Inre fjärden 32

Vårvik 35

Bodås 38

Färnebofjärden 41

Foto första sidan: Tretåig hackspett, Gran 2011. Lars G Lindström.

Foto sista sidan: Gran i kvällssol. Stefan Persson.

Gran

Gran är en isolerad ö i yttersta kustbandet. Ön är en av få öar i Sverige där man kan landstiga utan att störa häckande alkor och på ett bekvämt sätt studera ett stort antal av skärgårdens fåglar. Bästa tid för besök är under försommaren, men ön har sannolik också stor potential under vår och höst.

Fåglar

Häckfåglar: På ön häckar mycket stora kolonier av fiskmås, silltrut, silvertärna, tordmule och tobisgrissla. Bland övriga kustfåglar som häckar på ön kan nämnas svärta, småskrake, roskarl, kustlabb och sillgrissla. I granskogen i inre delen av ön häckar regelbundet ett par lärkfalk och dessutom ses ofta tretåig hackspett under omständigheter som starkt indikerar häckning.

Vår och höst: Med sitt isolerade läge besöks Gran relativt sällan av fågelskådare under tidig vår och senhöst. Ön har dock god potential att besökas av stora mängder rastande tättingar. Tropikflyttare som gulärla, olika sångare, grå flugsnappare och buskskvätta ses ofta i stora antal under senare delen av våren. Under perioden har också noterats flera fynd av till exempel smalnäbbad simsnäppa, kärrsångare, mindre flugsnappare och videsparv.

Ett besök på sensommaren och den tidiga hösten ger ofta indikationer om rörelser av invasionsarter som större hackspett och korsnäbbar.

Senare delen av hösten är som sagt dåligt utforskad, men tillfälliga besök under senare år har visat på att Gran kan vara helt "nedlusad" av kungsfåglar och trastar vid rätt väderförhållanden.

Tillfälligt: Vitnackad svärta, dvärgbeckasin, bredstjärtad labb, storlabb, svarthakad buskskvätta och taigasångare.

Vägbeskrivning

För att ta sig till Gran behövs båt. Idag finns inga reguljära turer till ön. För att komma till ön rekommenderas att fråga lokalbefolkningen i fiskelägena Mellanfjärden, Hårte, Sörfjärden eller Norrfjärden om båtskjuts eller kontakta Nordanstigs kommuns turistbyrå. Fisklägena ligger 6–10 km öster om E4:n, kör österut vid Jättendal (Mellanfjärden, Hårte) eller Gnarp (Sörfjärden, Norrfjärden). Räkna med cirka en timmes båtfärd till Gran. En dagstur ger oftast en gott utbyte av öns fågelliv men för att uppleva Gran på ett mer grundligt sätt bör övernattning ske.

Skådartips

Under häckningstid tar man sig via spångade stigar till norra och nordvästra delarna av ön där man har fin överblick över kolonier med häckande alkor och måsfåglar. Den största kolonin av tobisgrissla finns vid Grissleberget med cirka 1 000 fåglar. Tordmule

och sillgrissla ses med störst antal i norr, men även här finns gott om tobisgrissla. Silver- och fisktärnor, fiskmåsar och silltrutar finns utspridda i kolonier längs hela nordstranden. I kolonierna häckar även roskarl. Öns kustlabbpar häckar nordost om hamnen. Ute på havet ses änder som svärta, småskrake och ejder. I början av augusti har de flesta häckande skärgårdsfåglarna lämnat ön. Lärkfalk och tretåig hackspett ses oftast i skogen från hamnen och söderut till fyrhuset. Till fyrhuset finns en bra spångad led.

Under flyttningstider letar man med fördel tättingar i buskagen kring hamnen, men i stort sett finns lämpliga områdena för tättingar på större delen av ön. Sjöfågelsträcket vid ön är vanligen dåligt, då de större antalen sträcker närmare fastlandet.

Notera

Gran är ett naturreservat. Under häckningsperioden 1 april till 31 juli råder beträdnadsförbud i delar av norra och nord-västra sidan på ön. Beträdnadsförbudet inverkar inte på möjligheterna att studera skärgårdsfåglarna. En del tärnkolonier finns även utanför det skyddade området, bland annat sydost om hamnen. Tänk på störningsrisken!

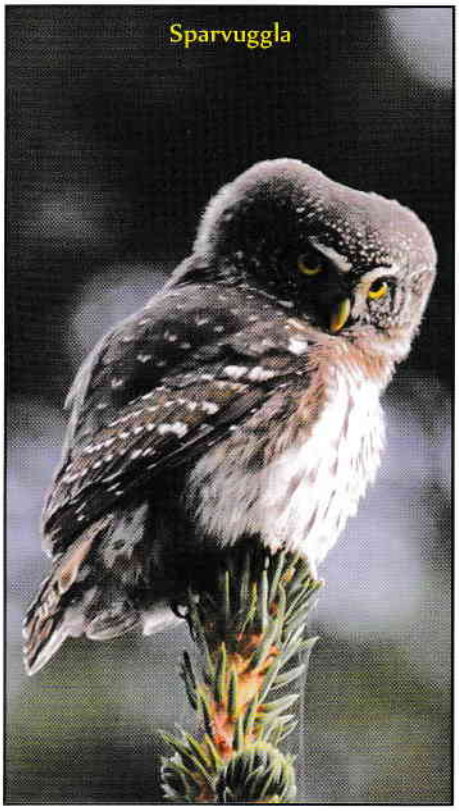

Hornslandet

Dellokaler
Kuggören, Hölick, Lövsalen.

Halvön Hornslandet öster om Hudiksvall är välbekant för de flesta naturintresserade. Här finns många olika biotoper och mängder av flyttfåglar passerar årligen. Dessa faktorer har gjort att mer än 230 fågelarter setts på Hornslandet. Halvön är intressant som fågellokal året runt.

Fåglar
Ön Kuggören är sedan länge bebyggd med ett fiskeläge. Övriga marker består av klappersten med mager tallskog. Ön har därför en begränsad häckfågelfauna. Det är istället rastande och förbisträckande sjöfåglar samt tillfälligt rastande småfåglar som gör Kuggören till en spännande fågellokal.

Området från Hölick österut mot Hornslandsudde skiljer sig från Kuggören genom sitt fina sträck av småfågel, framför allt under hösten. Många småfåglar passar också på att rasta i området.

På Hornslandet finns flera fina lövskogsområden. Det finaste är Lövsalen ner mot Hällkrok på östra sidan av halvön. Området är mest känt för sina goda förekomster av ugglor och hackspettar. Nyligen utförda inventeringar av hackspettar pekar på att cirka 10–15 par gråspett och cirka 10 par tretåig hackspett häckar på Hornslandet.

Tillfälligt: *Kuggören*: vitnäbbad islom, alförrädare, jaktfalk, vittrut, alkekung, berglärka, svarthakad buskskvätta, kungsfågelsångare, svartkråka och dvärgsparv.

Hölick: vitnäbbad islom, smådopping, aftonfalk, jaktfalk, skärsnäppa, bredstjärtad labb, fjällabb, tretåig mås, vittrut, kentsk tärna, alkekung, härfågel, korttålärka, hedpiplärka, rostgumpsvala och taigasångare.

Vägbeskrivning
Från E4: Vid avfart Hudiksvall N tag av mot Hudiksvall. Efter 3 km sväng vänster mot Hornslandet. Åk denna väg cirka två kilometer och följ därefter skyltning mot Hornslandet. Efter cirka 20 km är man framme i Arnöviken (Arnön).

Kuggören: sväng vänster vid Arnöviken och åk cirka 8 km. Parkera vid vändplanen. En gångstig norrut leder mot kapellet som är en bra observationsplats.

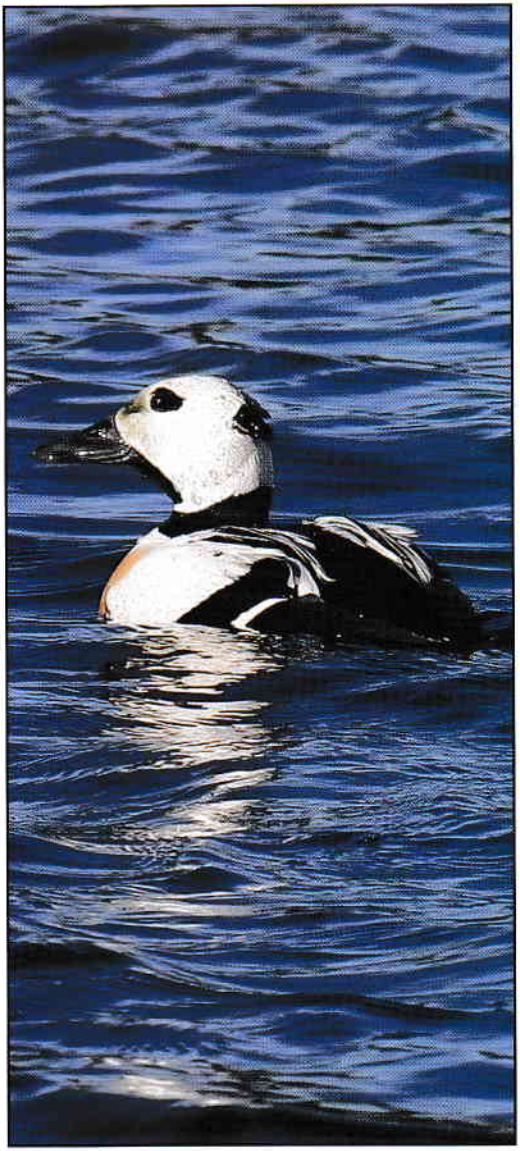

Kuggören är en de bästa lokalerna i Sverige för alförrädare (kanske den bästa).

Hölick: åk rakt fram vid Arnöviken. Efter 12 km finns det en parkeringsplats på vänster sida om fiskeläget. Det finns flera vandringsleder inom området som leder till bra obsplatser.

Lövsalen: från Arnöviken åker man mot Kuggören. Efter 4,5 km sväng höger in på Gåsmyravägen, och kör denna 4,5 km. Här börjar området som sträcker sig mot sydost till Hällkrok.

Skådartips

Det finns många bra fågellokaler på Hornslandet. Här tar vi upp de tre viktigaste: Hölick i söder, Kuggören i nordost och Lövsalen på östra sidan.

Under vintern är det sällan havet fryser helt. Nästan alltid finns det någon öppning i isen kring Kuggören och Hölick där det samlas gott om änder, framför allt knipa och storskrake, men även ejder, svärta, sjöorre och dessutom tobisgrissla. Havsörnar patrullerar över området dagligen. Senare under vårvintern när fler ejdrar anländer finns det goda möjligheter att hitta de vackra arktiska änderna, praktejder och alförrädare.

Från våren och under sommaren har man bra chans att se de flesta av de i skärgården förekommande arterna. Kustlabb häckar ute på Bålsön, norr om Kuggören, och ses då och då och även tordmular från kolonier norr om Hornslandet fiskar i området. På småöar runt Hornslandet finns häckande arter som silltrut och roskarl samt fisk- och silvertärna.

Under hösten passerar en hel del sjöfågel förbi Kuggören, men mest intressanta är kanske de småfåglar som rastar på ön. Stora mängder sidensvans, olika trastar och kungsfåglar kan ses och bland dessa har hittats ovanligare arter som till exempel härfågel (flera fynd), svart rödstjärt, kungsfågelsångare (flera fynd), bändelkorsnäbb och dvärgsparv.

Kring Hölick finns flera intressanta miljöer som är värda att leta igenom. Längs sandstränderna ses rastande vadare, bland annat sandlöpare. Ute vid fyren stannar småfågelflockarna upp innan de drar vidare. Stora flockar trastar ses ofta här. Sanddynfältet innanför östra havsbadet har genom årens lopp visat sig attrahera en mängd ovanliga rastande fåglar, bland annat dubbelbeckasin, trädlärka (häckar sannolikt), berglärka, korttålärka, rostgumpsvala, större piplärka (flera fynd), hedpiplärka, lundsångare, taigasångare och mindre flugsnappare. Oftare ses ärtsångare, rödstjärt, rödstrupig piplärka, lappsparv, videsparv, ortolansparv och blåhake. Under hösten ses också gråspett dagligen vid Hölick och Kuggören.

I lövskogsområdena är den bästa tiden på året för besök en tidig morgon (hackspettar) eller kväll (ugglor) i mars–april. Av intressantare hackspettsarter häckar såväl gråspett som gröngöling, samt mindre hackspett och tretåig hackspett. Tidigare häckade även den nu utgångna vitryggiga hackspetten här. Spillkråkan har hackat ut många bohål i området, inte minst bland de grova aspar som ligger efter vägen strax söder om Hällkroksstugan. Här har bland annat hökuggla, pärluggla och sparvuggla häckat flera gånger. Slaguggla och kattuggla finns häckande i området och lappuggla har hörts ropa. Lövsalen har förstås mycket att erbjuda förutom hackspettar och ugglor. Här häckar exempelvis trana, tjäder, orre, ormvråk, duvhök, dubbeltrast, grönsångare, stjärtmes och skogsduva. Lövområdet har flera gånger besökts av mindre flugsnappare, lundsångare och vid ett tillfälle även sommargylling.

Notera

Hornslandet utgör sedan 2004 en så kallad Ekopark som bildats av markägaren Svea Skog.

Hög/Hälsingtuna

Dellokaler
Högs kyrka, Nylandet, Tunasjön, Hälsingtuna kyrka, Finflo

Väster om Hudiksvall ligger ett större åkerområde kring Hög och Hälsingtuna kyrkor. Söder om Hälsingtuna kyrka ligger Tunasjön, en grund slättsjö med stora vassområden men även öppna vattenytor och gyttjebankar. Slättområdena bryts av med fina skogsholmar.

Fåglar
Vår: Området är framför allt viktigt som rastlokal under vår och höst. Längre norrut i landskapet vidtar stora skogsområden med få möjligheter för några större mängder av fåglar att rasta. Området kring Nylandet, norr om Högs kyrka, brukar under våren ofta hysa fler än 1 000 tranor samtidigt och stundtals fler än 500 sångsvanar. Bland alla gäss ses bläsgås och spetsbergsgås årligen. Tunasjön är främst under våren en bra rastlokal för både änder och vadare. När sjön börjar bli isfri i mitten av april rastar kricka och bläsand i ganska stora mängder men även brunand, skedand, årta och stjärtand kan ses. Området lockar även till sig gott om rovfåglar, som till exempel pilgrimsfalk, blå kärrhök och stenfalk. Vinterhämpling, lappsparv, snösparv och råka ses ofta under våren.

Sommar: Många tornfalksholkar har satts upp vilket har gett bra utdelning. Minst 10 par tornfalk häckar numera i området. Brun kärrhök häckar i vassområdena i Tunasjöns södra del och fiskgjuse besöker ofta sjön. Lärkfalk ses ofta sommartid i området. I åkerholmarna häckar såväl kattuggla som hornuggla. I strandskogen runt Tunasjön och på åkerholmar häckar gröngöling och mindre hackspett. Bland häckande fåglar i Tunasjön kan nämnas sångsvan, vattenrall, trana, sävsångare och rörsångare. I åkerlandskapet är fortfarande storspov en karaktärsart. Ortolansparv hörs numera sällan, men störst chans finns vid Nylandet. Nattsångarlyssning under försommarkvällar ger ofta god utdelning av arter som vaktel, kornknarr, flodsångare och kärrsångare.

Höst: På hösten ses stora mängder rastande grågäss och kanadagäss i området. Området utgör fjällgåsens viktigaste rastplats i Sverige, under senare år har mer än 100 individer

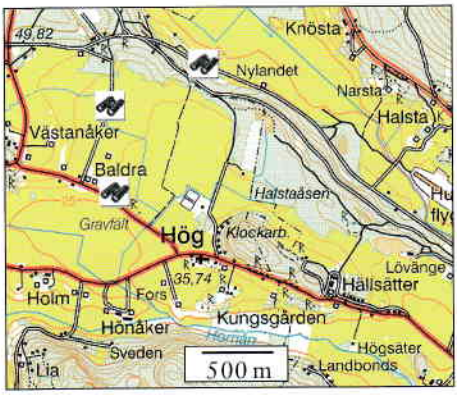

noterats samtidigt. Arten ses ofta i Tunasjön eller på åkermarkerna runt sjön.

Tillfälligt: Rostand, smådopping, brunglada, rördrom, myrsnäppa, dubbelbeckasin, dammsnäppa, smalnäbbad simsnäppa, svarttärna, biätare och svartpannad törnskata.

Vägbeskrivning

Från E4 kör av mot Hudiksvall vid avfart Hudiksvall C. I första rondellen efter 750 meter sväng vänster mot Bergsjö.

För att nå fågeltornet vid Tunasjön så svänger du vänster efter 650 meter, sväng mot Fors. Efter 750 meter finns en liten P-plats på höger sida. Härifrån ser man södra delen av Tunasjön. Från P-platsen går en stig längs vänster sida av åkern ut till fågeltornet. Fågeltornet ligger inne i en skogsdunge och syns inte från P-platsen.

Om du istället vill komma ut till åkerområdena fortsätter du från rondellen (se ovan) cirka 1400 meter och svänger vänster mot Hög. Passera under E4:an och du har Hälsingtuna kyrka på vänster sida.

Fortsätt längs samma väg cirka 2,5 km och du når Högs kyrka.

Nylandet når du genom att svänga höger 600 meter väster om Hälsinguna kyrka. Fortsätt denna väg drygt 3 km. Spana norrut härifrån.

Finflo når du genom att svänga vänster 500 meter väster om Hälsingtuna kyrka. Följ vägen och spana på åkermarkerna ner mot Tunasjön.

Skådartips

Från fågeltornet vid Tunasjön har man bra utsikt över större delen av sjön. Det lönar sig att ha tålamod i fågeltornet. Efter att ha spanat av vattenytan efter änder och gyttjebankarna efter vadare bör man också kolla av luftrummet efter rovfåglar. Fågel-tornet har ofta visat sig bra för att under våren studera sträckande tranor och rovfåglar. I buskmarken kring tornet drar ofta småfåglar omkring och vattenrall skriker från vassen i närheten.

Det finns goda möjligheter att spana av åkerområdena från de vägar som passerar i området. Även om inte trafiken är särskilt intensiv i området så försöka svänga av från huvudvägarna.

Notera

Under senare år har en del arbete lagts ner för att öppna upp landskapet runt Tunasjön. Man har röjt buskmarker och nötkreatur betar numer längs delar av stränderna. Det är ännu oklart vad det betytt för fågelfaunan.

Gebbarn

Gebbarnområdet består av ett myrområde med skogsdungar och ett flertal mindre tjärnar. Hela området ligger på 400 till 550 meters höjd över havet.

Området väster om Sopptjärnen och Blistermyran är de mest besökta lokalerna i området men det finns även många andra intressanta myrar och tjärnar.

Fåglar

Häckfåglar: Sångsvan, sädgås (inga rapporter om häckning senaste åren), ljungpipare, småspov, gluttsnäppa, grönbena, brushane, dalripa, varfågel, bergfink och under sorkår lappuggla och hökuggla.

Vägbeskrivning

Gebbarnområdet ligger i västra delen av Ljusdals kommun, söder om väg 84. Från väg 84 ta av vid Ängra och åk söderut och stanna vid Bondjamlan och gå västerut till området runt Sopptjärnen. Bästa vägen till Blistermyran är om du fortsätter skogsvägen 8 kilometer längre söderut från Bondjamlan och tar av en väg mot väster söder om Habovallen. Från vägslutet gå ett par kilometer mot väster och väster om Blistersjön ligger myren. Från söder kommer du till området om du tar av en väg norrut vid Näsberg som ligger efter vägen mellan Los och Korskrogen.

Skådartips

Lättast sättet att besöka området är att åka skidor på skaren under vårvintern. Orrspel finns på många ställen och har man tur så kan man stöta upp någon dalripa. Man får även titta uppåt då kungsörnar kan flyga förbi. Senare under våren så spelar vadarna och alla småfåglar. Har du riktig tur kan du stöta på björn och varg.

Notera

Området är stort så ta god tid på dig. Karta rekommenderas att ha med vid besök.

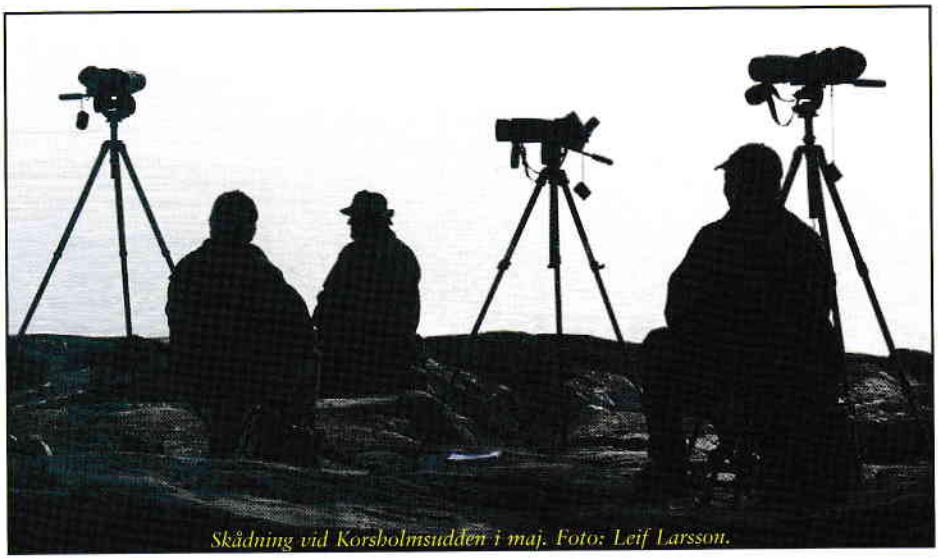

Skådning vid Korsholmsudden i maj. Foto: Leif Larsson.

Korsholmen

Korholmsudden utgörs av en ö som genom landhöjningen införlivats med land. Ytterst mot havet höjer sig vindpinade hällar som ger en magnifik utsikt mot horisonten. I norr syns Agön och i söder bryts horisonten av Prästgrundet. Rakt i öster ligger Storgrund där man vid god sikt kan se de gråsälar som gärna vilar på stenarna. Naturen på udden består dels av de kala klipporna, dels av orörd tallskog. Korsholmen är främst en vår- och höstlokal, men även sommartid rastar en hel del fågel på vattnet. Bästa förutsättningarna ges då vinden har ostligt inslag så fåglarna pressas in mot kusten.

Fåglar

Vår: När vintern släppt sitt grepp samlas rastande sjöfågel kring udden. Här kan guldkorn som vitnäbbad islom vaskas fram bland rastande lommar och dykänder. Även alkor och doppingar rastar på havet runt udden. Sträcket är för det mesta bäst under tidiga timmarna strax efter att solen rest sig ur havet i öster. Antalsmässigt kan sträcket vara magert men å andra sidan ges god tid att leta igenom flockarna efter spännande arter. Sista veckan i april och början av maj har man goda chanser att se vitnäbbad islom och i de passerande dykandsflockarna gömmer ibland ett eller annat spännande.

Höst: Hösten börjar egentligen med att vadarna drar mot söder vilket som bekant sker redan under sommaren. Sträcket kan vara bra men ofta går flockarna väl långt ut. I september och oktober passerar bläsand och sjöorre i bland i större antal medan lommarna är mer sparsamma. Nu finns även goda chanser att se gråspett och tretåig hackspett i tallarna och med lite tur kan man hitta en bredstjärtad labb över havet. En och annan trött jorduggla brukar leta sig i land på udden under hösten och förutom

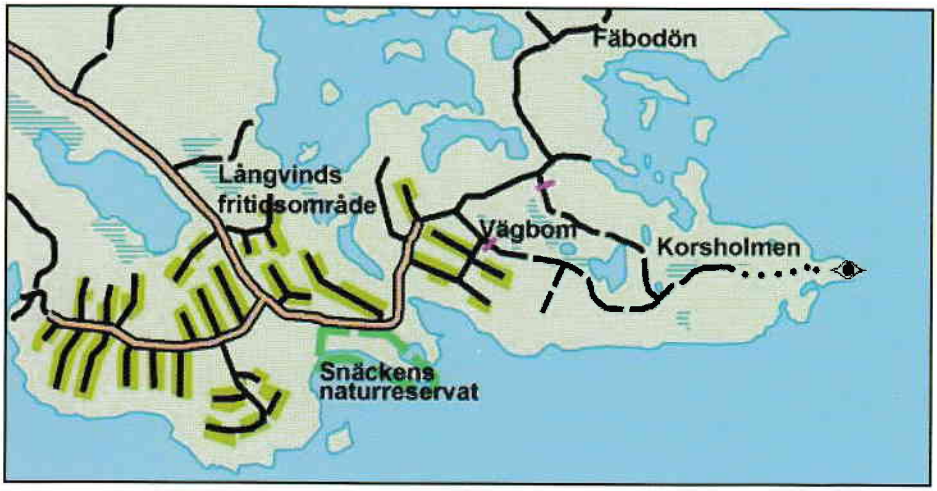

havsörnarna som patrullerar området ses en del rovfågel sträcka över havet under lämpliga höstdagar.

Tillfälligt: Närmare 200 arter har iakttagits och bland dessa återfinns bland andra alförrädare, praktejder, vitnackad svärta, alkekung, toppskarv, svartnäbbad islom, havssula, jaktfalk, härfågel, berglärka och lappmes.

Vägbeskrivning

Tag av E4 österut vid trafikplats Ångersjön mellan Söderhamn och Hudiksvall. Åk mot Långvind. Strax före bruket finns en avtagsväg till höger mot Långvinds fritidsområde. Följ vägen, fortsätt genom fritidsområdet och förbi Snäckens naturreservat tag andra vägen upp till höger efter reservatet och efter några hundra meter kommer du fram till en vägbom. Härifrån är det drygt 2 km promenad till udden.

Skådartips

Det sista biten av vägen är bommad och vill man inte promenera 2,5 km kan man ta kontakt med Söderhamns fågelklubb som har nyckel till bommen. Från vändplanen är det cirka 800 meters promenad ut till udden. På vägen ut finns goda chanser att se skogens mesar och skogshöns. Även hackspettar brukar kunna förgylla tillvaron längs vägen.

Ett stopp vid naturreservatet Snäcken kan vara givande då en hel del fågel rastar på vattnet i viken. Vidare rekommenderas ett besök till Långvinds bruk och en promenad i den gamla bruksmiljön.

Vitnäbbad islom

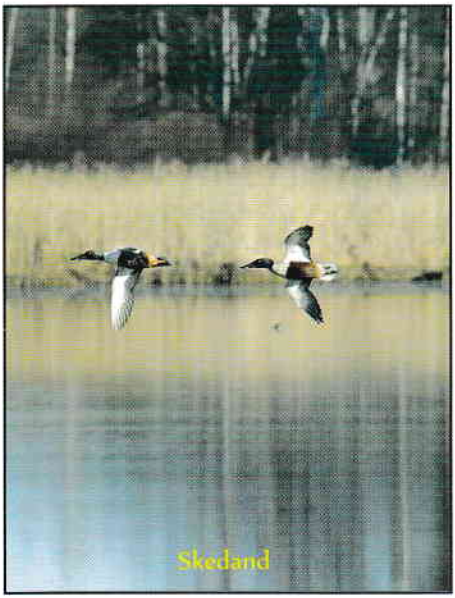

Sässman

Dellokaler
Sässman, Mucketjärnen, Sävtjärnen, Nästjärnen

Sässmanområdet består av ett jordbrukslandskap med skogsdungar och ett flertal mindre tjärnar, de flesta av slättsjökaraktär, samt sjön Sässman som även den kan betraktas som slättsjö. Älven Voxnan rinner igenom området och en del av älven rinner igenom Sässman. Förekomsten av olika biotoper gör att området som helhet uppvisar en stor artrikedom.

Fåglar
Häckfåglar: Sångsvan, grågås, bläsand, kricka, gräsand, skedand, årta, brunand, trana, brun kärrhök, skogssnäppa, drillsnäppa, sånglärka, ängspiplärka, buskskvätta, rör- och sävsångare. I skogsdungarna finns bland annat gråspett och mindre hackspett. Vid goda sorkår hornuggla, jorduggla och hökuggla (fem par 1984).

Vår: När isen smält med början i Sässman rastar en hel del sångsvan, gäss och änder. Förutom bläsand, gräsand och kricka ser man ofta salskrake. Senare på våren ses skedand, årta och brunand, som dock har en tynande trend de senaste åren, företrädesvis i Sässman, Mucketjärnen och Nästjärnen vilka är Hälsinglands bästa lokaler för dessa arter. Grönbena, brushane, gluttsnäppa och svartsnäppa rastar i strandregionerna och på åkermarkerna ser man flockar av ljungpipare och ibland fjällpipare. Ärlor, piplärkor, lappsparvar med flera rastar regelbundet och fjällvråk, stenfalk och blå kärrhök ses regelbundet under denna tid.

Tillfälligt: Snatterand, pilgrimsfalk, skäggtärna, fjällpipare, dubbelbeckasin, kungsfiskare (har häckat), blåhake (har häckat), trastsångare och kornsparv.

Vägbeskrivning
Området ligger öster om Edsbyn norr om väg 301. Sässman når man genom att åka mot Ryggesbo vid Ovanåker. Efter 500 meter syns sjön bra och det går bra att parkera efter vägen. Efter ytterligare 500 meter, tag vänster mot Knåda och stanna (kan vara svårt att parkera) strax före Knåda som nog är sjöns bästa obsplats.

Mucketjärnen når man bäst från 301:an mittemot Edsbyns industriområde. En stig leder ner till en liten plattform vid sjön från parkeringen öster Edsbyns industriområde. För att komma in i områdets centrala delar åk in och parkera vid återvinningsstationen (vägvisning från riksvägen).

Skådartips

Spana av Mucketjärnen från plattformen efter änder men även efter vadare och småfåglar. Från skogen öster om plattformen brukar hackspettar trumma.

Sässman kollas bäst från stora vägen vid Knåda men gå gärna ner efter en liten väg som går ner till sjöns västra del och gå på vallen östrut vid sjön. Därifrån får man fin överblick över sjön. Kolla även av åkermarkerna för där rastar ofta ljungpipare och allehanda småfåglar som lappsparv med flera.

Ett måste är att gå efter Gamla landsvägen, som startar vid återvinningsstationen, och spana av älven, tjärnarna och markerna däremellan. Gå även där på natten och lyssna efter nattsångare och sumphöns. Småfläckig sumphöna, vattenrall, busksångare, kärrsångare och gräshoppsångare brukar höras.

Under sommaren är sjöfåglarna svårobserverade på grund av frodig vegetation. Vintertid är sjöarna isbelagda och därför artfattig. Det är vid gårdarnas fågelmatningar som de flesta fåglarna då hittas.

Notera

Området är stort så ta god tid på dig. Tänk även på att parkera vettigt och absolut inte på infartsvägarna till åkermarkerna. Ett nytt fågeltorn är planerat och föreslagen plats är vid Mucketjärnens västra del med anslutning från återvinningsstationen.

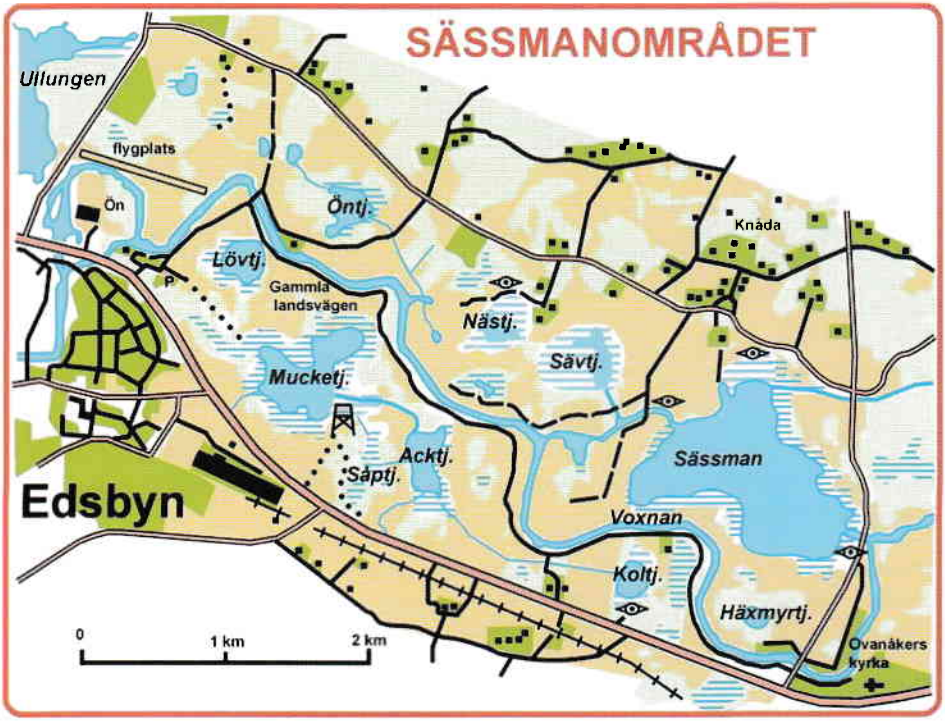

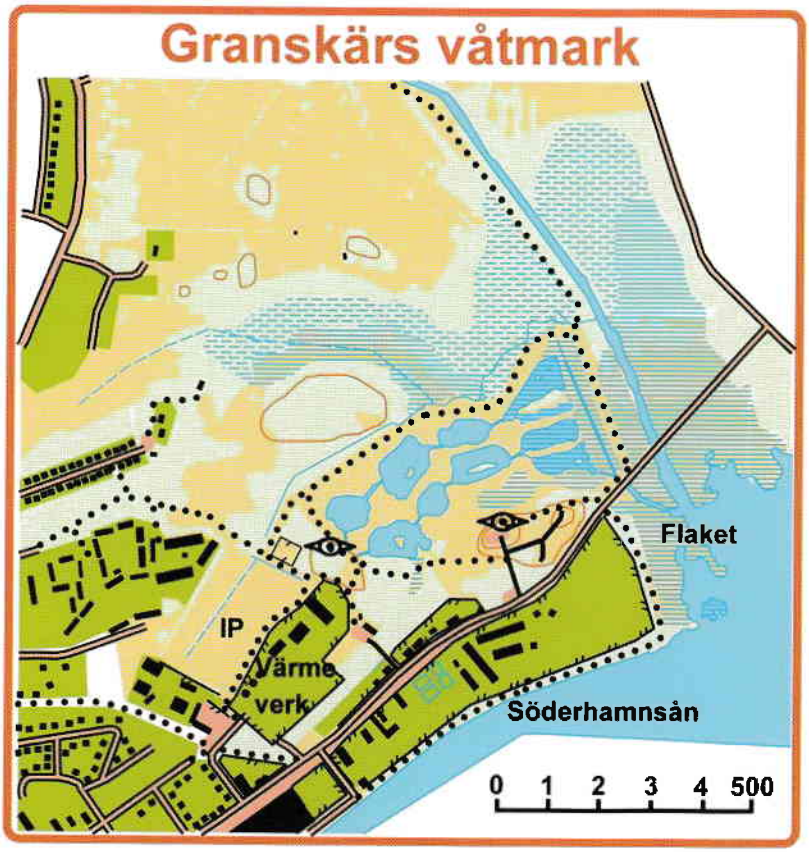

Granskär

Dellokaler: Parkeringen (Paviljongen), Matningen, Mätstationen.

Våtmarken är ett led i Söderhamns kommuns arbete för ekologisk hållbarhet och togs i bruk våren 2004. Syftet med våtmarken är att den på naturlig väg ska utgöra ett extra reningssteg för vattnet som renas i Granskärs reningsverk. Det är främst halterna av kväve och fosfor som ska reduceras ytterligare. Anläggningen är Sveriges nordligaste våtmark för efterbehandling av avloppsvatten.

Det stadsnära läget i kombination med väl utbyggda promenadstigar gör våtmarken lättillgänglig och intressant som fågellokal. De åtta dammar som systemet omfattar är relativt grunda och drar till sig en hel del fåglar, speciellt under sträckperioderna.

Området är totalt nio hektar stort varav fem ha utgörs av vattenfyllda ytor.

Fåglar

Häckfåglar: Områdets karaktär gör att säv- och rörsångare är regelbundna häckfåglar, liksom sävsparv, törnsångare och buskskvätta

Svanar och gäss häckar regelbundet liksom knipa och gräsand. Flera par gärdsmyg återfinns i området.

Vår och höst: Det kustnära läget gör att i princip vad som helst kan dyka upp under sträckperioderna. Rovfåglar som följer kustlinjen besöker till exempel ofta området dessa tider. Blå och brun kärrhök ses regelbundet och havsörn dagligen. Vinterhämpling rastar under flyttning och en hel del sångare återfinns i vassarna där även blåhake är regelbunden gäst.

År då strandlinjerna runt dammarna är frästa rastar rikligt med vadarfåglar. Brushane, svartsnäppa och grönbena är regelbundna besökare men även myrsnäppa och mosnäppa besöker då dammarna.

Sommar: Se under häckfåglar.

Vinter: Då de första dammarna (vid inloppet) på grund av vattenrörelser är isfria, utgör Granskärs våtmark kanske den intressantaste fågellokalen i kommunen under vintertid. Över hundratalet gräsänder uppehåller sig då i dammarna. I dessa andflockar hittas regelbundet knipa, och ibland även kricka och sothöna. Strömstare är också en regelbunden vintergäst. I vassarna förekommer vissa år skäggmes.

Vintertid har Söderhamns Fågelklubb en matning i västra delen av området. Det finns därför alltid en hel del småfågel i anslutning till matningen.

Tillfälligt: Skärpiplärka, rörhöna, smådopping, dvärgmås, pilgrimsfalk, kungsörn, vattenrall, rosenfink, smalnäbbad simsnäppa, sibirisk tundrapipare, höksångare, kungsfiskare, forsärla.

Vägbeskrivning

Från E4 följer man Kungsgatan genom Söderhamn och vidare mot Forsbackabron. Efter att ha passerat värmeverket på vänster sida kommer man till en miljöstation (strax innan Forsbackabron) på vänster sida. Här går en grusväg upp till parkeringen (skyltat) där det även finns en paviljong med tak. Parkera här vid besök i området.

Skådartips

Från parkeringen har man en bra överblick över området. Härifrån spanar man med fördel av lufthavet efter rovfåglar. Höst och vår passerar rovfåglar regelbundet förbi Granskär och under häckperioden gör havsörn och fiskgjuse dagliga besök.

I området kring parkeringen finns tistlar och vinterståndare som drar till sig steglits. Snösparv och vinterhämpling är exempel på rastande arter som regelbundet ses i området kring parkeringen under sträckperioderna.

För att få bäst utdelning av själva dammsystemet bör man gå promenadslingan runt dammarna. Spana speciellt längs kanterna på dammarna där diverse vadare födosöker.

Vintertid är det vid matningen i den västra delen man bör lägga fokus. Matningen ligger på en avsats varifrån man även har bra utsikt över de första dammarna. Slarva inte med att studera dikena som tar emot inloppsvattnet till systemet!

I den östra delen passerar utloppsvattnet en mätstation. Här är det öppet vatten vintertid varför man bör spana av området kring mätstationen. Strömstare kan här sitta på iskanten men lyssna även efter skäggmes i detta område.

Notera

Personer i rullstol spanar lättast av området från parkeringen eller från matningen. Till matningen går det in en bilväg vid värmeverket (vid ett rött plank) och vidare upp till avsatsen vid matningen.

Stenö

Stenö utgörs av en flack och hårt svallad sandrygg med långgrunda sandstränder som blottläggs vid lågvatten. Naturen på udden är öppen, med torrängar och tidvis översvämmade strandängar. Reservatet har genomgått en ansiktslyftning där man sökt återskapa den ursprungliga miljön. Hävd av växtligheten skall hålla ängar och stränder öppna i framtiden. Lokalen är väl värd ett besök från april till november och visar sig från sin bästa sida vid lågt vattenstånd. Hit åker man främst för att titta på rastande vadare.

Fåglar

Vår: När isen släppt sitt grepp om stränderna anländer de första vadarna. Sträcket passerar snabbt och omsättningen kan vara stor på de rastande fåglarna. Mosnäppor rastar gärna och myrsnäppa kan ses rasta i maj. Det finns även chans på rödstrupig piplärka.

Sommar: Under sommaren samlas en hel del vitfågel på lokalen. Framför allt drar skräntärnor till sig intresse. Under juli och augusti rastar arktiska vadare. Goda chanser finns att se spovsnäppor, kustsnäppor, myrspovar och en eller annan sandlöpare. Även mo- och småsnäppa ses i mindre antal. Småspov är något av karaktärsart då de förser sig av kråkbären som växer rikligt på lokalen. Häckfåglarna har innan restaureringen varit få på Stenö, beroende på störningar från badgäster i fågelskyddsområdet samt de tidigare igenväxta markerna.

Höst: Under september och oktober är artsammansättningen ungefär den samma som under sensommaren men nu rastar framför allt ungfåglar. I de blötare partierna rastar ofta dvärgbeckasin och goda chanser finns att se arter som lappsparv, rödstrupig piplärka och videsparv, även om den senare minskat väsentligt. På vattnet krig udden samlas ofta flockar med sim- och dykänder vilka är värda att gå igenom då de brukar finnas till exempel en del bergand och salskrake i flockarna.

Vinter: Vintern är en mager årstid på lokalen men en del rastande sjöfågel ses fram till

isläggning och en del tättingar kan hittas, speciellt om snötäcket är tunt så att fåglarna kommer åt kråkbären.

Tillfälligt: Alla i Sverige normalt förekommande vadare är noterade på Stenö. Totalt är cirka 220 arter noterade, bland annat rostand, vitnäbbad islom, silkeshäger, tjockfot, svartbent strandpipare (tre fynd), tereksnäppa (flera fynd), vittrut, alkekung, fjälluggla, isabellastenskvätta, större piplärka, citronärla och lappmes.

Vägbeskrivning

Tag av E4 mot Söderhamn och följ sedan skyltning mot Sandarne och Stenö havsbad. Väl framme vid Stenö camping finns parkering vid badplatsen. Följ sedan den lilla grusvägen som går ut mot öster från vändplanen. Efter cirka 100 meter går en skyltad stig ut mot fågeltornet.

Skådartips

Bäst utbyte av Stenö har man vid normalt eller ännu hellre lågt vattenstånd. Besöker man lokalen under soliga dagar så görs besöket lämpligast under tidig morgon eller eftermiddag/kväll för att slippa motljuset. Fågeltornet är rymligt och på mellersta planet står man under tak vid dåligt väder. En promenad längs staketet ner mot den norra stranden kan vara givande. Från första september kan man promenera runt reservatet och då kan det löna sig att leta tättingar i strandkanten. Vid högvatten rastar gärna dvärgbeckasiner i sankmarkerna rakt utanför tornet och längs norra stranden. Vid riktigt högt vatten står stora delar av området under vatten och då är stövlar ett måste.

Notera

Observera att tillträdesförbud gäller under perioden 1/4–31/8. Då är det endast tillåtet att beträda den markerade stigen och fågeltornet.

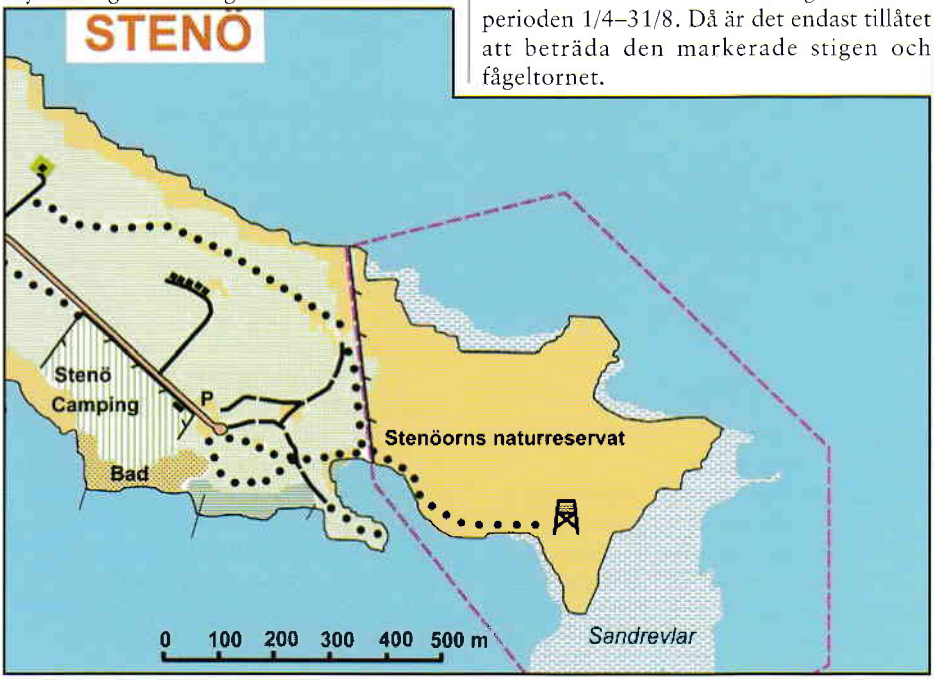

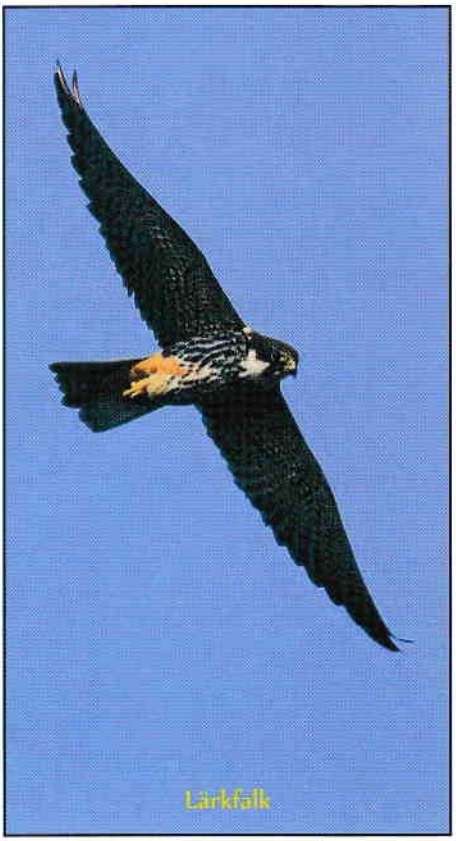

Ålsjön

Dellokaler
Ålsjöängarna, Sand, Gammelskogen, Holmen, Britas backe, Ålsjö-parkeringen.

Ålsjön är en vassrik slättsjö och utgör kärnan i Ålsjöns naturreservat. Sjön gränsar i söder mot en grandominerad naturskog av hög ålder (Gammelskogen). Förekomsten av olika biotoper gör att området uppvisar en stor artrikedom.

Fåglar
Häckfåglar: Ålsjön: Grågås, trana, brun kärrhök, rödbena, skogssnäppa, drillsnäppa, rör- och sävsångare.

Ålsjöängarna: Buskskvätta, storspov, sånglärka, ängspiplärka och ortolansparv.

Gammelskogen: Järpe, duvhök och tretåig hackspett.

Vår och höst: I Ålsjöområdet förekommer grågås, trana och gråhäger, både som häckfåglar och i grupper av icke-häckande individer. Knipa, vigg, gräsand och kricka rastar i sjön medan strandregionen hyser rastande vadare som grönbena och brushane. På Ålsjöängarna väster om E4 rastar lärkor, ärlor, piplärkor och videsparv. Rovfåglar som havsörn, ormvråk, fjällvråk, stenfalk, tornfalk, pilgrimsfalk samt blå- och brun kärrhök ses regelbundet under denna tid.

Sommar: Under försommaren hörs regelbundet vaktel på Ålsjöängarna. I området kring Holmen häckar flera par ortolansparv och platsen är förmodligen den pålitligaste i landskapet för just den arten. Ovanför Ålsjöns vattenspegel ser man nu lärkfalkar jaga trollsländor samtidigt som svalor och tornseglare tar hand om de mindre insekterna. Vattenytan trafikeras av familjegrupper av sångsvan, grågås, gräsand, knipa, vigg, skäggdopping och sothöna. Rödbena, grönbena, drillsnäppa, skogssnäppa och mindre strandpipare häckar i strandregionen.

Söder om Sand, i sjöns östra del, finns ett tallskogsområde på sand- och bergsmark. Här kan man i försommarnatten avnjuta nattskärrespel.

Vinter: På Ålsjöängarna brukar varfågel hålla

vinterrevir och området besöks regelbundet av duvhök och havsörn.

Tillfälligt: Amerikansk kricka, amerikansk kopparand, rördrom, ägretthäger, brun glada, ormörn, stäpphök, aftonfalk, jaktfalk, sibirisk tundrapipare, dubbelbeckasin, dammsnäppa, smalnäbbad simsnäppa, dubbelbeckasin, dvärgmås, svarttärna, skäggtärna, jorduggla, biätare, sommargylling, trastsångare, mindre flugsnappare och skäggmes.

Vägbeskrivning

Ålsjön är förmodligen den fågellokal i Sverige som är lättast att hitta till. Två kilometer söder om Söderhamn löper E4 rakt igenom området med Ålsjöängarna på västra sidan och Ålsjön på östra. Från bägge riktningarna är området skyltat med "Ålsjöns naturreservat". På östra sidan E4 finns en parkering (Ålsjöparkeringen). Utgå härifrån vid besök i området.

Från parkeringen leder en spång söderut parallellt med E4. Längs spången har man bra utsikt över Ålsjöns västra delar. 500 meter söder om parkeringen leder spången genom en tunnel under E4 och man når denna väg de södra delarna av Ålsjöängarna. I anslutning till Ålsjöstugan finns ett handikappanpassat fågeltorn. För att nå Ålsjöängarnas norra del finns en tunnel under E4 alldeles vid parkeringen. Efter tunneln fortsätter man vägen 200 meter fram till Holmen där det finns ett fågeltorn. Ålsjöns centrala del når man genom att gå spången söderut, förbi södra tunneln, och fortsätta på stigen (som i vissa delar är spångad) längs Ålsjöns södra strand. Efter cirka 1300 meter når man Ålsjötornet varifrån man har en utsökt överblick över Ålsjön. Ålsjötornet byggdes 1963 och är väl värt ett besök. Från Ålsjötornet utgår en

800 meter lång slinga genom Gammelskogen.

Skådartips

Området kring parkeringen bör alltid spanas av noga. På åkrarna öster om parkeringen ser man ofta grupper av olika arter gäss. 100 meter in på spången finns en liten rastplats med bord och bänk. Härifrån har man en bra överblick över Ålsjöns nordvästra hörn. Fortsätter man spången söderut erbjuds, framför allt eftermiddagar (medljus), ypperliga fototillfällen då man går relativt nära fåglarna. Strax innan södra tunneln har man utblick över Ålsjöns sydvästra del där man har chans att se jagande lärkfalkar. Här bör man också spana igenom vassruggarna noga efter eventuella hägrar, rördrommar och sumphöns.

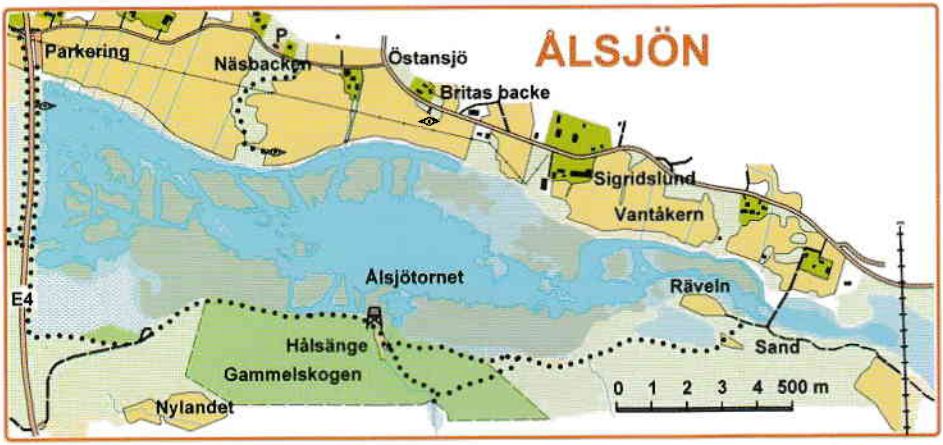

Vid höst- och vårflod översvämmas Ålsjöängarna ibland. Ser man mycket vatten på denna sida bör man gå igenom området noga då dessa översvämningar attraherar mycket vadare och änder. Beroende på solens läge väljer man lämpligen södra eller norra tornet på Ålsjöängarna.

Ortolansparv finns normalt efter grusvägen strax norr om Holmen, men kan ibland höras vid parkeringen. Grusvägen vid Holmen är också bästa stället för att höra vaktel, och ibland även kornknarr och dubbelbeckasin. Från grusvägen har man dessutom en bra överblick över eventuella rovfåglar och ugglor som födosöker på Ålsjöängarna.

För att leta tretåig hackspett och järpe följer man spången mot Ålsjötornet. Vid sjöns sydvästra del går man efter en gammal traktorväg som leder ner till en vändplan intill ett alkärr. Strax öster om alkärret finns en bäckravin där järpe ibland håller till. Även i Gammelskogen, cirka 200 meter öster om Ålsjötornet, finns en bäckravin som bör kollas av.

Slingan i Gammelskogen skall man gå sakta och vara alert på alla ljud. Vissa år har mindre flugsnappare hållit till i detta område. Tretåig hackspett finns chans att se längs hela skogsområdet söder om Ålsjön. Titta speciellt efter de karaktäristiskt "perforerade" födosökträden som indikerar att den tretåige finns i närheten!

I området söder om Sand finns under försommaren chans att både höra och se nattskärra. Området nås bäst genom att köra Östansjövägen (längs norra sidan av Ålsjön) österut mot Flygstaden. 700 meter efter att ha passerat under en järnväg svänger man höger mot Björntjärn och följer denna väg i 1 100 meter. Sväng höger här (bro över samma järnväg) och fortsätt ytterligare cirka 300 meter. Lyssna i detta område.

Sträckaktiviteten bevakas bäst från Ålsjöängarna, där till exempel sträckande rovfåglar ofta stannar upp för att födosöka. Vintertid är Ålsjön isbelagd och därför artfattig. De stannfåglar som finns i Gammelskogen söder om sjön kommer man normalt bäst åt med skidor.

Notera

Spången från parkeringen är anpassad så att man lätt tar sig fram med såväl rullstol som barnvagn.

Kyrkbytjärn

Kyrkbytjärn är en slättsjö med en del åkermark runt om. I öster finns ett par fina lövskogsområden, biotopskyddet och Vänberg samt i sydväst, söder om järnvägen, ett fint försumpat buskområde. Förekomsten av olika biotoper gör att området som helhet uppvisar en stor artrikedom.

Fåglar

Häckfåglar: Grågås, bläsand, kricka, gräsand, rördrom, trana, brun kärrhök, rör- och sävsångare. I skogen i öster bland annat skogsduva, gröngöling, gråspett och mindre hackspett.

Vår: När isen smält med början i sjöns smalaste del rastar en hel del sångsvan, gäss och änder. Senare på våren ses skedand, årta och snatterand, grönbena, brushane, gluttsnäppa och svartsnäppa rasta. Ärlor, piplärkor, lappsparvar med flera rastar regelbundet och ormvråk, fjällvråk, stenfalk, tornfalk samt blå kärrhök ses regelbundet under denna tid. Senare på våren hörs ibland småfläckig sumphöna, vattenrall, gräshoppsångare, flodsångare och busksångare.

Tillfälligt: Rödhuvad dykand, smådopping, svarttärna, pilgrimsfalk, mindre sumphöna, dubbelbeckasin, och trastsångare.

Vägbeskrivning

Området ligger alldeles norr om Kilafors. Lättast att hitta dit är att från riksväg 83 åka mot Segersta och efter 20 meter svänga till höger och vidare förbi Hanebo kyrka och när man kommer fram till järnvägskorsningen köra rakt fram, (vägskylt Eh). Kör 400 meter efter Eh-vägen tills du kommer fram till en parkering och skylt "Fågeltorn". Till tornet leder en 100 meter lång stig.

Skådartips

Förutom skådning från tornet kan det vara ide' att gå en tur genom biotpskyddet där en del hackspettar brukar uppehålla sig. Biotopskyddet hittar man efter bron om man fortsätter vägen mot Eh. Sjöns västligaste delar ses bäst ifrån området alldeles norr om kyrkan.

Iggön

Dellokaler
Iggöskaten, Stenviken - parkeringen, Iggö by, Småmuren

Iggön är den främsta tillgängliga kustlokalen i Gästrikland med spännande skådning året runt. Halvöns yttersta spets mot NO är genom sitt geografiska läge en bra sträcklokal. I området har cirka 215 arter iakttagits, bland dem en lång rad sällsynta arter.

Fåglar
Vinter: Under perioden februari–mars, innan vårfågelsträcket har kommit igång, är det ganska magert med sjöfågel med storskrake, knipa och alfågel som vanligaste arter. Havsörn ses vid de flesta besök och chansen att få se gråspett är ganska god. Vitnäbbad islom har setts vid flera tillfällen.

Vår: Sjöfågelsträcket är inte så välstuderat på våren men smärre antal kan noteras, främst svanar, gäss, dykänder, lommar och doppingar. Exempel på goda sträckdagar från våren är storlom (230) och skrattmås (1000). Rovfåglar ses ibland sträcka ut vid Iggöskaten.

Sommar: Under sommaren möts man av de vanligaste kusthäckande arterna såsom ejder, vigg, småskrake, silvertärna, silltrut, strandskata, rödbena, drillsnäppa med flera. Vid denna tid kan man också få se kustlabb, skräntärna, tordmule och tobisgrissla födosöka i området. Silgrisslan som är sällsynt i Gästrikland ses ibland. Sträcket av arktiska vadare kommer igång en bit in i juli, eftermiddagarna ger oftast bäst utdelning. Exempel på goda sträcksiffror av adulta vadare vid denna tid är strandskata (350), myrspov (1100), kustsnäppa (350). Sparsammare arter som sandlöpare, småsnäppa och roskarl ses regelbundet. Sträcket av tärnor och dvärgmås toppar i juli/augusti, bra tid för dessa arter är eftermiddag och kväll.

Höst: I augusti/september är det simänder, labbar och unga vadare som gäller. Gråhakedopping rastar ofta och skärsnäppa ses närapå årligen. Under hösten besöks udden frekvent av gråspett. Exempel på goda sträckdagar från hösten: prutgås (1040), bläsand (7700), stjärtand, (465). Enstaka rovfåglar och sparsamt även jord- och hornugglor kommer ibland sträckande över havet.

Tillfälligt: fjällgås, gravand, praktejder, alförrädare, svartnäbbad islom, vitnäbbad islom, jaktfalk, bredstjärtad labb, fjällabb, vittrut, vitvingad trut, tretåig mås, småtärna, svarttärna, kentsk tärna, alkekung, fjälluggla, lappuggla, kungsfiskare, härfågel, berglärka, taigasångare med flera.

Vägbeskrivning
Från E4:an svänger man av vid trafikplats Gävle Norra och följ sedan väg 583 (gamla E4:an) mot Trödje. Cirka 3,7 km norr om Trödje, sväng höger vid skylt "Iggön" och fortsätt 6,7 km längs denna väg fram till Iggö by. I änden av byn slutar den asfalterade vägen i en vändplan, följ därefter "Gillerhedsvägen". Strax därefter delar sig vägen och "Gillerhedsvägen" viker av till vänster. Efter cirka 1300 meter längs denna grusväg är du framme vid Stenviken och där finns några små parkeringsfickor. Till Småmuren hittar du genom att svänga av norrut vid

skylten "Småmuren/Säljemar" två kilometer väster om Iggö by. Parkera vid småbåtshamnens parkering och fortsätt till fots.

Skådartips

Vid pålandsvind på hösten är skådningen vid Iggön som allra bäst. Om väderleksutsikterna förespår vindar från O-NO-sektorn bör man ta sig ut till Iggöskaten om man har möjlighet. Sträcket av lommar, gäss, sim-/dykänder, labbar, tärnor, måsar och vadare kan vara riktigt givande om man lyckas träffa rätt dag. Halvön fungerar som en ledlinje för sträckande tättingar och när arter som till exempel tallbit och bändelkorsnäbb är i rörelse så görs ofta de första fynden på Iggön.

Den bästa utdelningen får man om man tar sig ut till udden vid halvöns NO-spets;

Iggöskaten. Promenaden längs den drygt två kilometer långa stigen från parkeringen vid Stenviken ut till Iggöskaten tar ungefär 40 minuter och går igenom skiftande miljöer en bit upp från strandlinjen. Mellan skogspartier och klapperstensfält passerar man några små tjärnar och sumpstråk. Från flera av de öppna klapperstensfälten har man god utsikt och spanar man av havet från dessa platser ser man ofta rastande fåglar som inte kan ses ute vid skaten.

Ute vid Iggöskaten kan man välja att stå på hällarna närmast havet vid lugnare väder, men om dånet från havet är störande missar man lätt sträckande småfåglar och då kan man fördel välja att stå en bit upp från strandlinjen närmare skogen. Många utsträckande tättingar som möter havet väljer att landa i skogskanten kring utsiktsplatsen och under stora delar av året kan man på morgnarna få höra spelande orrar här.

Norr om udden finns ett litet skär, Skatbohällan, där trutar, måsar, tärnor och vadare rastar. Sjöfåglar samlas på grundområdet runtom och skäret ska man regelbundet kolla av då förbipasserande vadarflockar och tärnor ofta tillfälligt landar där och ibland kan det plötsligt kliva fram någon vadare som hållit sig dold. Iggöhällan är en ö knappt en kilometer utanför udden och hällarna på dess östra sida är tillsammans med Skatbohällan de bästa platser för rastande vadare. I viken väster om Iggöskaten samlas rastande sjöfåglar och i vissa vindar väljer änder, vadare och tärnor att sikta på den inre delen av viken där de tvärar över halvön i höjd med Småmuren.

Vill man inte gå hela vägen ut till udden så finns en bra observationsplats från klipporna vid Iggö fyr cirka 600 meter från parkeringen. Besöker man området bör man alltid ta sig tid att spana av havet från denna plats som ger god överblick.

Särskilt på våren är det viktigt att vara på plats redan i gryningen då sträcket ofta avtar redan någon timme efter soluppgången, detta gäller särskilt lomsträcket som oftast ebbat ut helt fram på förmiddagen. Motljuset är dock alltid besvärande under förmiddagen. Tättingsträcket i april vid Iggöskaten kan vara bra vissa morgnar och bland sädesärlor, ängspiplärkor, siskor, bo-/bergfinkar kan man ha turen att få se eller höra någon skärpiplärka, vinterhämpling, snösparv eller lappsparv.

Så länge havet håller sig öppet under vintern finns de vanligaste dykänderna samt enstaka lommar och doppingar att finna. Även under tuffare vintrar kan det vara isfritt kring Iggöskaten där vattnet är strömt. Bästa skådningen vintertid får man om havet är lugnt då man också lättare upptäcker mindre arter som till exempel alkor och doppingar. Fågelborden bland byggelse är alltid värda att kolla upp på vintern då man ibland finner någon udda övervintrare.

Har man tid bör man också kolla av vikarna kring Iggön. Under vintern och i

blåsigt väder samlas sjöfågel på skyddade platser som Småmuren, Stenviken och Iggö hamn.

Notera

Där den allmänna asfalterade vägen övergår till grusväg i Iggö by passerar man genom en gårdsplan. Visa hänsyn och sänk farten här och förbi de hus som ligger intill vägen som leder fram till Iggö by. Oftast klarar man sig torrskodd ut till Iggöskaten med kängor men om det regnat mycket kan man behöva stövlar för att ta sig förbi sumpstråken längs stigen. Se upp på vintern och vid vått underlag, klipporna och klapperstenarna längs stigen blir väldigt hala!

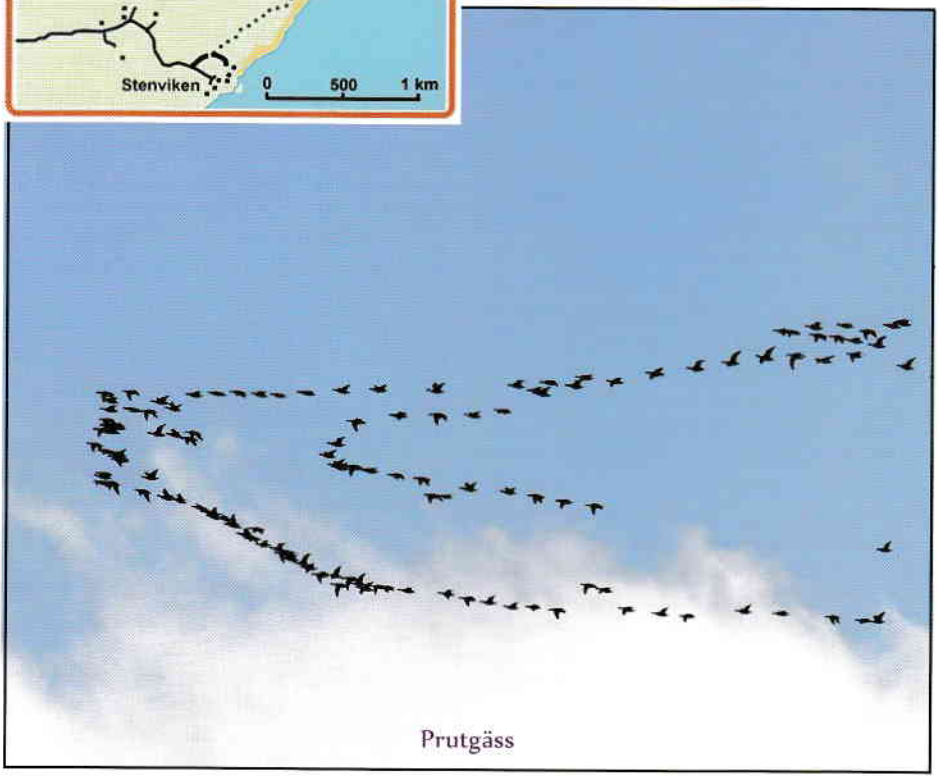

Prutgäss

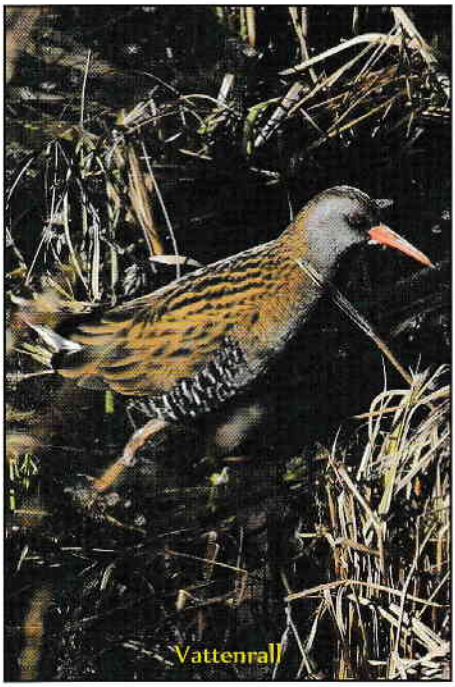

Mårdängsjön–Hillesjön

Beskrivningen omfattar Mårdängsjön med Oppalaängar omedelbart norr därom samt Hillesjön med anslutande sambetesängar samt Björkeängarna ytterligare cirka en kilometer norr om sjön.

Båda sjöarna, som är sänkta och grunda, ligger i anslutning till jordbruksbygd. Sjöarnas karaktär är till det yttre ganska lika med breda vassbårder och sävruggar. Mårdängsjön försörjs med vatten från skogsmarker och har därmed ganska brunfärgat vatten. Hillesjön är mera en grundvatten-/klarvattensjö. I synnerhet Mårdängsjön är, eftersom såväl in- som utlopp går upp tidigt under våren, en utmärkt samlingspunkt för flyttande sjöfågel. På hösten rastar en hel del gäss i området. Området besöks flitigt året om av lokala skådare.

Fåglar

Mårdängsjön. *Vår:* Sångsvanarna brukar vara först bland rastarna. Vissa år kan de vara fler än 300. Mindre sångsvan ses nästan årligen. Gåsflockarna kryddas årligen av enstaka bläs- och spetsbergsgäss. Bläsänder och krickor finns i hundratal. Enstaka par av skedand och årta ses årligen. Salskrake ses varje år med några par.

Sommar: Under försommarnätterna sjunger rör- och sävsångare i betydande antal. En à två rördrom samt flera vattenrallar hörs i vassarna. Den småfläckiga sumphönan är dock inte längre årsviss.

Under *hösten* finns grågås och kanadagås i stora flockar i och vid sjön. I flockarna ses regelbundet även andra gåsarter.

Häckfåglar: Sångsvan, grågås, brun kärrhök och trana häckar i sjön. Häckfågelfaunan i övrigt är tämligen ordinär.

Oppala- och Björkeängar. *Vår och höst:* Rastande flockar av sångsvan och gäss betar på ängarna. Tranor kan uppträda i betydande antal.

Sommar: Flera vaktlar och kornknarrar samt näktergal, gräshopps-, och kärrsångare kan höras under sommarnätterna.

Häckfåglar: Hornuggla i skogsdungarna runt de båda sjöarna.

Hillesjön. *Vår och höst:* Dykänderna och sothönsen är normalt vanligare i Hillesjön än i Mårdängsjön och framförallt sothönsen kan uppträda i stort antal. Salskrake brukar

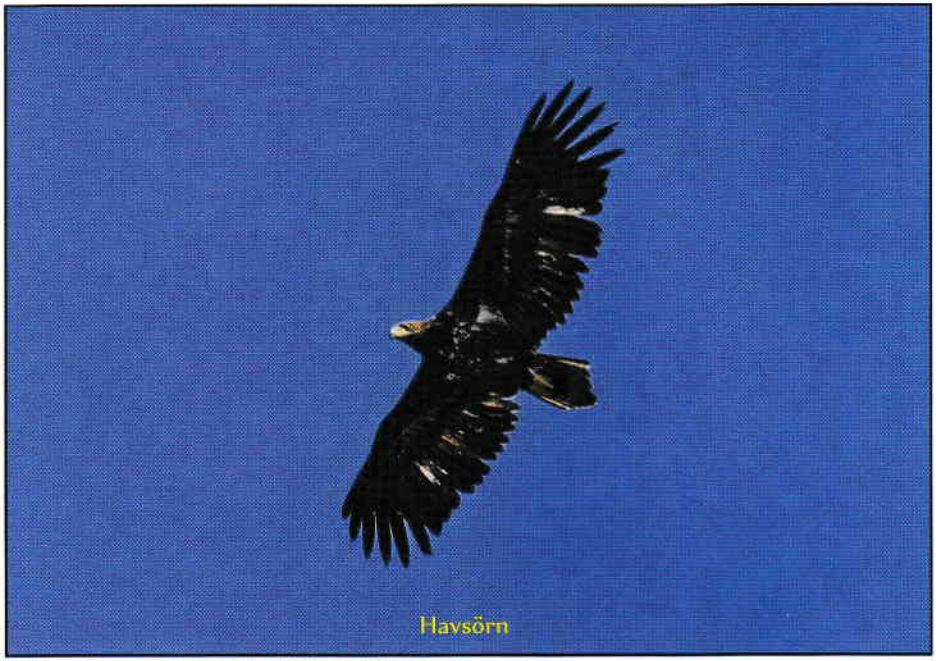

rasta i sjön. Under våren är sambetesängarna samlingsplats för stora trastflockar. Dvärgbeckasinen brukar rasta längs strandlinjen mellan ängarna och sjön.

Sommar: Rördrom och vattenrall är årsvissa. I vassarna ingår numera nästan årligen trastsångare i nattsångarkören.

Under *vintern* gör källflödena att det finns små öppna vattenytor, vilka attraherar exempelvis vattenrall.

*Häckfågel*beståndet det man kan vänta sig i en slättsjö.

Året runt spanar en eller flera havsörnar av hela det aktuella området.

Tillfälligt: Områdets mix av landskapstyper gör att det årligen dyker upp olika ovanligheter. I Mårdängsjön har under åren setts bland annat amerikansk bläsand, amerikansk kricka, blåvingad årta samt ägretthäger. En stäpphök höll till på Oppala ängar några dagar 2006. Landskapets hittills enda vassångare sjöng 2005 i Hillesjön respektive 2010 i Mårdängsjön.

Vägbeskrivning

Lämna väg E4 vid trafikplats Gävle Norra och följ väg 583 (gamla E4) mot Trödje. Efter exakt en mil syns Hillesjön till höger om vägen och något senare Mårdängsjön på vänster sida. Du kör då på krönet av en grusås som delar området i nordsydlig riktning. För att besöka Hillesjön är det lämpligast att efter cirka 700 meter, köra in på hembygdsgårdens parkering. Längs sjöns västra strand går en mindre väg. Vid sydvästspetsen av sjön finns en rastplats, som ger god överblick över sjön och den mäktiga vassen söder om sjön. Det finns också möjlighet att spana av sjön längs den omnämnda vägen längs stranden. Det finns från parkeringen en dryg kilometer lång

enskild väg som går ut över sambetesängarna norr om sjön.

Första kontakten med Mårdängsjön får man efter ytterligare 700 meter (efter hembygdsgården) från en parkeringsficka på vänster sida om väg 583, där det finns en plattform med god överblick över sjöns södra del. Ytterligare 1300 meter mot norr finns några gravhögar på vänster sida om vägen. Precis när tallskogen slutar finns en liten parkeringsyta med plats för ett par bilar. Gå tillbaka in på grusåsen cirka 100 meter. Där finns hyfsade möjligheter att spana av sjöns norra del. Ytterligare en kilometer norrut, i Björke by, tar man till vänster mot Oppala. Det är skyltat fågeltorn. Efter en kilometer finns en parkering anvisad för fågeltornsbesökare.

Svänger man i stället till höger i Björke by, når man efter bara några hundra meter Björke ängar. Där vägen korsar en å finns möjlighet att parkera längs vägen.

Skådartips

Hillesjön. På sidan om vägen över sambetesängarna finns ett par fritidshus att ta hänsyn till. Det är oftast ute i vassen mellan husen som trastsångaren brukar höras. Det finns några smådungar med främst grova aspar mot sjön, där det kan löna sig att lyssna lite extra efter exempelvis hackspettar och göktyta. Koncentrationerna av trast brukar vara störst längst in efter vägen. Tringavadare rastar ute på betesängarna. Omfattningen kan variera något, beroende på vatten-ståndet i sjön.

Mårdängsjön. Det finns tre bra utsiktspunkter över sjön. Rastplatsen i söder med sin plattform, från grusåsen vid gravhögarna samt fågeltornet, som ligger på en udde mellan sjöns inlopp och utlopp. Eftersom tornet ligger norr om sjön kan motljuset vara besvärande mitt på dagen.

Problemet är dock överkomligt eftersom de intressantaste delarna normalt är vikarna med in- respektive utlopp. Man ska inte ha bråttom när man går ner till tornet! Efter att man passerat åkrarna, där småbuskagen ska undersökas, går man långa sträckor i delvis försumpad lövskog, där fågelförekomsten kan vara både god och intressant. Eftersom den mest låglänta delen av stigen till fågeltornet är spångad, bör man normalt klara sig med vanliga kängor.

Eggegrund

Ön utgör den yttersta utposten i Gävlebukten och har framför allt under de trettiofem senaste åren fungerat som vallfärdsort för regionens ornitologer på jakt efter extraordinära fågelupplevelser. Eggegrund ståtar hösten 2011 med inte mindre än 29 förstagångsfynd för landskapet Gästrikland. Många av dessa rariteter har förstås påträffats i samband med fågelstationens ringmärkningsverksamhet.

Fåglar

Vår: Gävlebukten passeras av en snabb överflyttning av fåglar på väg mot nordligare häckplatser. Tillgången på rastande tättingar varierar i hög grad beroende på väder. Stundtals kan ön fyllas med rastande tättingar på kortvarigt besök. Redan tidigt i april visar sig på detta sätt dagsträckare som stare, sånglärka och bofink, och redan nu de första insektsätarna i form av en hel del kungsfåglar. Längre fram i april och någon vecka in i maj är rödhake dominerande som rastande nattflyttare från mitten av maj följd av lövsångare. Mängder av de sistnämnda kan fångas i ringmärkarnäten ännu en vecka in i juni, vilket påminner oss om att flyttning till högt belägna breddgrader i norr kan pågå fram till mycket sent under våren.

Sommar: Bland ornitologer är Eggegrund säkert mest känd som flyttfågellokal. Men ön är också en viktig häckplats för skärgårdsfåglar av mer än 20 arter. Här finns kolonier av silvertärna och tobisgrissla med cirka 150 häckande par vardera. De är framgångsrika med sin reproduktion i avsaknad av mink, som ännu inte nått den isolerade ön. Flera intressanta landbaserade häckfåglar har också figurerat på ön. Som exempel kan nämnas att höksångare häckade här några år under tidigt 1980-tal.

Höst: Enklast tycks det vara att rekrytera personal till fågelstationen under hösten. Fågeltillgången är visserligen även då som på våren beroende av väder. Fågelfattiga veckor kan inträffa, men det måste ändå sägas att antalen rastande tättingar i allmänhet är högre på hösten. Det ges då också en bättre chans att uppleva dagar med gott sjöfågelsträck. De numerärt stora arterna uppträder under hösten med en spegelvänd tidtabell jämfört med våren. Den första stora arten är sålunda lövsångare (från senare delen av augusti och några veckor framåt). Kungsfågel kan massuppträda från mitten av september och rödhake från slutet av månaden. Den fjärde stora arten, gråsiska, kan sedan vara mycket talrik i oktober. Från månadsskiftet oktober–november upphör normalt den ornitologiska aktiviteten ute på ön.

Under sträcket

Eggegrund är egentligen ingen riktigt optimal observationsplats för sträckstudier.

Det geografiska läget i stort med en i söder långt österut utskjutande Upplandskust bidrar till detta. En hel del av till exempel vadar- och simandssträck går dessutom förbi närmare land, bortåt en landmil längre in, och kan därmed inte registreras från ön. Ibland inträffar ändå riktigt hektiska sträckdagar. Det kan då gälla till exempel myrspov, sjöorre eller prutgäss. Några exempel är 430 myrspovar den 9 september 2007, 3 850 prutgäss den 29 september 2006 och 1 800 sjöorrar den 27 september 2007, detta mest för att förmedla en uppfattning om mer precis vilken tid på året större passager kan inträffa. Mer sällan kan också ett formidabelt labbsträck noteras, som den 25 september 1999 då 170 bredstjärtade labbar passerade.

Tillfälligt

Genom öns läge och den goda ornitologiska bevakningen (över tre tusen ringmärkardagar fram till och med 2011) har ett mycket stort antal rariteter bokförts. Småfåglar med östligt ursprung är något av en specialitet med över 100 observationer av taiga- och cirka 75 av kungsfågelsångare. Videsångare, brunsångare, blåstjärt, sibirisk piplärka, mongolpiplärka, ökenstenskvätta och gyllensparv är några exempel på andra besökare österifrån. Eggegrunds enda förstagångsfynd för landet, en macchiasångare den 25 september 1993, torde dock ha ett annat ursprung, liksom till exempel de på våren påträffade rödstrupiga sångarna och brandkronade kungsfåglarna. Som läsaren kan förstå ges under denna rubrik tyvärr bara utrymme för att nämna ett axplock av alla udda arter som påträffats på Eggegrund.

Vägbeskrivning

Eggegrund nås endast med båt. Ön har en grund naturhamn öppen mot norr, vilket innebär att det inte går att angöra här vid hårda vindar från nordsektorn. Det finns ingen reguljär båtförbindelse ens sommartid utan besökare är hänvisade till att själva ordna överfarten. De lokala fågelföreningarna Gävleborgs Läns Ornitologiska förening, som har huvudansvar för fågelstationen, respektive Gävle Fågelklubb kan hjälpa till med att anvisa vilka båtägare som för tillfället finns tillgängliga för transporter. Överfarten företas normalt från någon hamn i närheten av Bönans fiskeläge nordost om Gävle tätort. Olika båthamnar nära Skutskär på Upplandssidan är också lämpliga som startpunkt för resan. Tillfälliga besökare på ön uppmanas att visa god hänsyn visavi fritidsboende. Det finns en handfull mindre stugor på ön i anslutning till vilka en grupp upphetsade ornitologer skulle kunna vara väl påträngande.

Skådartips

Med tanke på nödvändiga båtarrangemang samt behovet av samordning med fågelstationens verksamhet rekommenderas varmt att i god tid innan besöket ta kontakt med GLOF eller GFK. Övernattningsmöjlighet finns för mindre sällskap i Gävle kommuns lägenhet i före detta fyrvaktarhuset. Bostaden står till fågelstationens förfogande om föranmälan görs. Notera dock speciellt att en flerdagarsvistelse kan bli några dagar längre än planerat på grund av otjänligt båtväder. Flera exempel finns på upp till en veckas ofrivillig förlängd vistelse på grund av vädret. Medtag alltså tillräckligt med proviant.En kommunikationskanal som förhoppningsvis kommer att vara tillgänglig även framgent är nedanstående mailadress:

kontakt@gavlefagelklubb.se

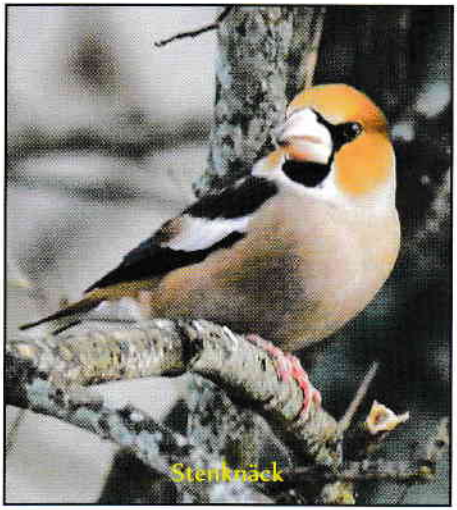

Inre Fjärden

Dellokler
Villa Rettig/Reningsverket, Alderholmen, Testeboåns delta (Avasältan), Snötippen och Tippen

Denna lokal är den innersta delen av Gävlebukten och för de fåglar som ogärna sträcker över vatten och följer kusten blir detta ett naturligt vägval.
Området har en stor variation på biotoper.
- Villa Rettig med förfallen parkmark, avloppsreningsdammar. Tyvärr fälldes en hel del träd i området hösten 2009 på grund av en ledningsdragning som man inte hade tillstånd till. Villa Rettig-området blev naturreservat 2011 och heter T-uddens naturreservat.
- Alderholmskajen med sin "drive-in" skådning.
- Tippen som en gång var mudderupplag, soptipp och senare plats för rötslamstippning.
- Snötippen som nyligen övergavs som just snötipp med ypperlig utsikt över hela Testeboådeltat som dessutom är naturreservat. I kanten på deltat finns det ett fågeltorn som tyvärr står lite för långt in. Skog röjdes på sältan vintern 2011–2012 samtidigt som ett nytt fågeltorn planeras längre ut i deltat. Testeboåns delta blev naturreservat 1997.

Fåglar
Vår: Sträcket följs bäst från Alderholmen där sikten över himlen och fjärden är bäst. Störst utdelning av vårfåglar får man vid Villa Rettig-området där den lummiga skogen, bestående av en hel del ek, kokar av nyanlända häckare och rastande tättingar.

Sommar: Detta område hyser bra nattsångarlokaler. Norr om fjärden är arter som kärrsångare, gräshoppsångare, kornknarrar och hornuggla årliga. Här finner man även vissa år flodsångare, vaktel och jorduggla. Söder om fjärden, främst Villa Rettig-området, finns det också kärrsångare, gräshoppsångare och inte sällan busksångare. Säkra häckare är här kattuggla, mindre hackspett, stenknäck och entita. Detta område hyste under några år under 90-talet häckande vitryggig hackspett vilket skvallrar om områdets biotop.

Höst: Redan under sensommaren drar sydsträcket igång med vadare och håller på ett par månader. Dessa har man störst chans att se på sandbankar i Testeboåns delta.

Tippen är utan tvekan mest känd som blåhake-märkningen. Här har det bedrivits ringmärkning av blåhakar sedan 70-talet. Området har till stor del varit av lågvuxen ört- och tistelbestånd. Numer växer tyvärr området igen mer och mer, men för tillfället trivs steglitser, stora mängder finkar samt ett kontinuerligt sträck av tättingar i

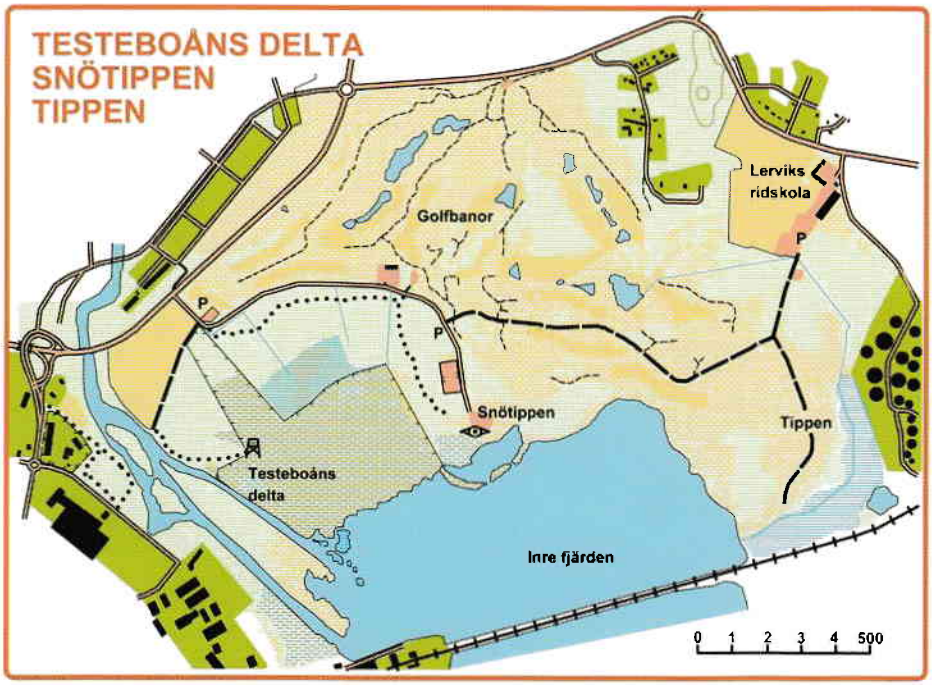

allmänhet. I september är detta den säkraste platsen för rastande vide- och lappsparv. I oktober rastar ofta dvärgbecksin i Testeboåns delta.

Vinter Varfågel är årlig. Mildra vintrar kan även snösparv, vinterhämpling och snösiska förekomma, även om dessa är vanligare på senhöst och tidig vår.

Vid Villa Rettig bedrivs ibland fågelmatning, just nu i fågelklubbens regi vilket drar till sig mycket fåglar och ibland även många fågelskådare. Den senaste rara gästen var en övervintrande dvärgsparv 2012.

Tillfälligheter: Ägretthäger, amerikansk kricka, dammsnäppa, tärnmås, småtärna, lappuggla, fjälluggla, fältpiplärka, sommargylling och dvärgsparv.

Vägbeskrivning

Tippen, Lervik: Från E4:an. Tag av vid avfarten Gävle Norra. Vägen heter Hamnleden och följ den förbi travbanan, över Testeboån och tag höger vid nästa fyrvägskorsning, skyltat "Bönan". Efter en kilometer sväng höger mot Lervik. När man kommer till ridskolan svänger man höger och kör igenom området mellan ridhuset och stallarna. Parkera i slutet av ridsolan och promenera cirka 2-300 meter vidare söderut och tag vänster i en Y-korsning.

Snötippen: Från E4:an. Tag av vid avfarten Gävle Norra. Vägen heter Hamnleden och följ den förbi travbanan, över Testeboån och cirka 250 meter efter ån tar du höger och kör fram till en vägbom. Parkera och fortsätt till fots i vägens riktning ytterligare 300 meter.

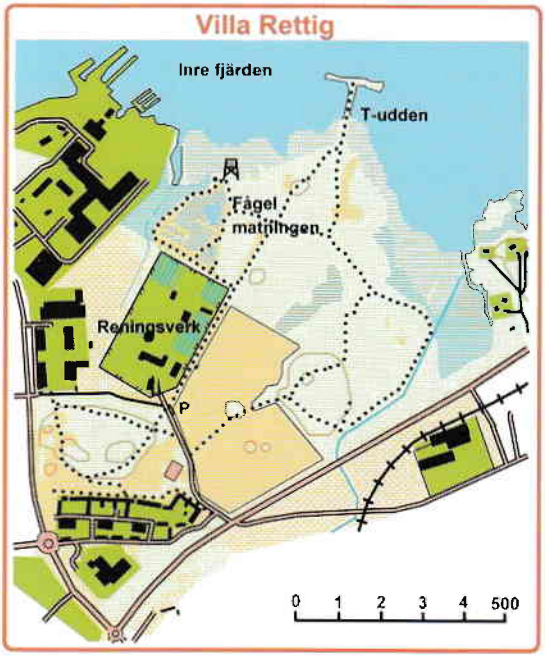

Alderholmen: Från Gävle järnvägsstation följer du vägen "N. Skeppsbron" som går norr om och parallellt med ån, österut. Vägen gör sen en vänster- och en högerkrok och övergår då till Stuvaregatan som är en förlängning av Skeppsbron. Följ den tills ån mynnar ut i Inre fjärden och parkera på kajen. Området håller på att byggas om till bostadsområde och exakt hur bilvägarna kommer att gå när bygget är helt klart är vi osäkra på.

Testeboåns delta/Avasältan: Som för Snötippen ovan, men stanna redan efter 100 meter efter sista avfarten. Parkera och följ skyltningen för fågeltorn, vilket ger en promenad på cirka 500 meter.

Villa Rettig/Reningsverket (T-uddens naturreservat): Från E4:an. Tag av vid avfarten Gävle Södra. Kör in mot stan. Vägen heter Spängersleden. Tag höger i en rondell skyltat med "Östhammar". Forsätt rakt fram i nästa rondell, ut på Österbågen vidare under järnvägen. Vid nästa rondell, vid en bensinstation, följer du skyltning mot Bomhus och kör ytterligare 350 meter innan du vid trafikljusen tar av vänster. Kör tills vägen tar slut vid och parkera vid anvisad parkering innan avloppsreningsverket Duvbacken. Promenera ner i allén, mot nordost, så är du inne i området.

Skådartips

Tubkikare kan med fördel användas vid Snötippen och Alderholmen.

Vid Villa Rettig, gå gärna andra stigen till vänster mot dammarna och fågeltornet. Missa inte heller att gå stigen rakt fram genom området, fram till T-udden där du har sikt över hela inre fjärden. Handkikare räcker oftast.

Vid Testeboåns delta kan det behövas stövlar trots att man bara går till tornet. Vill man ut på sältan behövs stövlar eller vadarstövlar. Tyvärr är det dålig utsikt över fjärden från gamla tornet vilket gör att handkikare räcker. I det nya tornet som planeras, hoppas vi på att få nytta av tubkikaren.

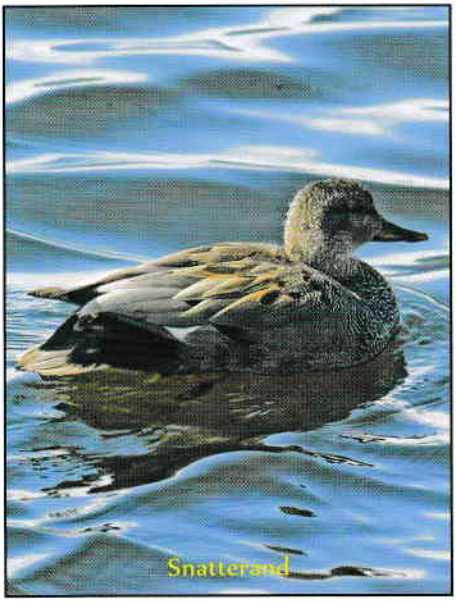

Vårvik

Vårvik är en lättillgänglig kustlokal varifrån det är möjligt att observera ett brett urval av fågelarter. Från lokalen kan man även överblicka sydstranden till den svårtillgängliga ön Orarna med dess grunda vikar.

Fåglar

Vid Vårvik kan man skåda fågel under en stor del av året. Så länge havsvikarna är isfria utgör området en viktig födosöksplats för främst sjöfågel. Närområdet hyser många häckande fågelarter och totalt har det setts över 200 arter i området.

Vår: Islossningen inträffar oftast i slutet av mars–början av april. Under den tid som följer kan det rasta gott om andfåglar med arter som grågås, små- och storskrake, vigg och flera arter simänder. Från slutet av april, och i synnerhet början av maj, kan det rasta mycket vadare av arter som grönbena, svart- och gluttsnäppa. Arter som bergand, dvärgmås och skräntärna ses vissa vårar från Vårvik.

Sommar

Nu är det främst de arter som häckar i området som ses, till exempel svarthakedopping, vitkindad gås, snatterand, skedand, rödbena och strandpipare. Spovar och Tringa-vadare uppträder på sträck och skräntärnor från närliggande häckplatser ses regelbundet. Även imponerande många gråhägrar från en närbelägen koloni kan då ses födosöka i området.

Höst: Många rastande adulta vadare från nordliga häckplatser har passerat redan i juni–juli med arter som små- och myrspov. I augusti och början av september är det vanligt att unga dvärgmåsar födosöker över havsviken utanför Vårvik. Fram i september kan, om väderläget är det rätta, relativt stora flockar med simänder rasta. Under senhösten är arter som sjöorre, bergand och salskrake regelbundna.

Vinter: Så länge det finns öppet vatten är Vårvik väl värt ett besök då området har stark dragningskraft på sjöfåglar med till exempel knipor i hundratal och enstaka salskrakar. Varfågel ses ibland längs Orarnas sydstrand och med lite tur kan man få se rovfåglar som havsörn och duvhök.

Tillfälligt: Exempel på ovanligare arter som setts i området är gravand, smådopping, brun glada, jaktfalk, dubbelbeckasin, rödspov, dammsnäppa, smalnäbbad simsnäppa, vittrut, tretåig mås, svarttärna, sillgrissla, tordmule, rostgumpsvala, berglärka, citron-

ärla, ringtrast, trastsångare och lundsångare.

Vägbeskrivning

Kör Rv 76 från Gävle österut mot Furuvik och Skutskär. Efter cirka 8 km svänger man vänster, skyltat "Bomhus" och efter ytterligare 2 km höger vid skylt "Vårvik". Kör sedan cirka 350 meter och därefter höger igen, längs norra kanten av den lilla åkern. Parkera sedan bortanför åkern, mot byggnaderna, där det finns plats för ett tjugotal bilar. Vill man spana av de inre delarna av viken, i riktning mot Furuvik, ställer man sig lämpligen på höger sida (söder) om huvudbyggnaden. Den populäraste obsplatsen, där man har utsikt mot Orarnas sydstrand, är dock på berghällarna vid den lilla badviken. Från parkeringen går man då vänster (norrut) om huvudbyggnaden och förbi badviken, sedan letar man en lämplig utkiksplats från klipporna.

Kommer man Rv 76 i riktning från Skutskär så kör man västerut förbi Furuvik cirka en kilometer där man sedan svänger höger, skyltat "Bomhus". Därefter följer man samma vägbeskrivning som ovan.

Skådartips

För att få ut det bästa av skådningen vid Vårvik är tubkikare att föredra då det ofta handlar om långa avstånd ut till fåglarna. De långa hållen medför även att artbestämning av exempelvis småvadare ibland kan vara svår, speciellt i situationer med värmedaller eller avtagande ljus. Tacksamt nog råder det sällan motljus här eftersom man vanligtvis blickar ut mot nordost när Orarnas stränder kollas av, undantaget tidiga sommarmorgnar vid fint väder då motljuset kan vara besvärande.

Som tidigare nämnts kan Vårvik bjuda på ett rikt utbud av arter. Det börjar redan under den korta promenaden från park-

eringen ut mot klipporna vid badet. En vår- eller försommarmorgon kan bjuda på en stark ljudkuliss från våra vanliga tättingarter. Även lärkfalk hörs ofta i området. Väl ute på klipporna är det ett måste att spana av Orarnas stränder. Förutom simänder och svarthakedopping bör man leta efter vadare längs stränderna. Ofta är de periodvis dolda bakom stenar varför lite nötande brukar ge resultat. På stenarna ute

Bergand rastar regelbundet under hösten

i vattnet sitter ofta fisk- och silvertärnor och bland dessa ska man leta efter arter som skräntärna och dvärgmås. Glöm inte heller att kolla av hela havsviken. Ute på frivattnet kan ibland stora mängder fågel rasta. Periodvis kan här rasta många individer av exempelvis storlom, skäggdopping och simänder. De gånger smalnäbbad simsnäppa ses på lokalen ligger även de oftast ute på fjärden.

Ofta är omsättningen av fåglar stor under flyttider. Många fåglar rastar bara en kort stund innan de drar vidare eller också nöjer de sig med några varv över området utan att stanna till. Under sådana förhållanden kan det därför skilja rätt mycket i fågeltillgång under dagen varför det kan vara värt att besöka lokalen exempelvis både morgon och kväll.

Vårvik är ingen optimal sträcklokal då sträcket ofta går längre ut i Gävlebukten. Vill man ta del av sträcket besöks lämpligen närliggande Ytter-Harnäs eller Skutskär där fåglarna antingen går in över land eller så vidare österut längs Upplandskusten.

På de små åkerlyckorna vid parkeringen kan det om vårarna rasta stora mängder med trastar. Vid sådana tillfällen ska man spana efter ringtrast som setts här vid flera tillfällen.

Vårvik lockar inte bara fåglar och fågelskådare. Det natursköna läget i kombination med bad, sol och grillmöjligheter gör platsen till ett attraktivt utflyktsmål för den övriga allmänheten. En vacker sensommarkväll, då vadarsträcket pågår som bäst, får man alltså vara beredd att dela på utrymmet vid klipporna med grillsugna Gävlebor.

Notera

Det krävs båt för att nå ön Orarna. Dess strandområden hyser många häckande fågelarter varför det inte heller är lämpligt att beträda ön under vår och försommar. Även om avståndet ibland kan upplevas väl så långt kan man med hjälp av tubkikare artbestämma de flesta fåglarna. Att en del tättingar och småvadare förblir obestämda får man acceptera!

Bodås

Bodåsdalgången är en sträcklokal som framför allt bör besökas under höststräcket. Fåglar som kommer flyttande norrifrån trängs då ihop i den smala passagen mellan bergen vid Bodås. Dessutom kan tidvis en del fåglar som kommer insträckande från nordost (troligtvis från kusten via Storsjön) överblickas här. Under vår och nattsångartid är markerna runt Bysjön mest givande.

Fåglar

Vår: Snön försvinner relativt tidigt från åkrarna i dalen, inte minst vid Hästboheden direkt norr om Hästbo. Här ses ofta de första vårfåglarna tidigt jämfört med närliggande områden. Tofsvipa och sånglärka är vanliga, regelbundet ses också varfågel, snösparv och vinterhämpling. På och omkring Bysjön rastar ofta något hundratal sångsvanar samt en del gäss och änder. Längre fram på våren är utdelningen mycket beroende på vårflodens omfattning och tidpunkt. Vissa år svämmas åkrarna runt Bysjön över och då rastar en hel del änder och vadare. På själva sjön ses vanligtvis simänder, dykänder och sothöns. Brun kärrhök, ormvråk och tornfalk jagar i dalgången. På senvåren sjunger ofta någon ortolansparv i området.

Sommar: Under juninätterna kan nattsångarlyssnandet ge god utdelning, framför allt runt Bysjön. Näktergal, sävsångare och rörsångare är givna. Vaktel, vattenrall, kornknarr, gräshoppsångare och kärrsångare hörs någorlunda regelbundet och ibland också busksångare. Under sensommaren ses lärkfalk och i närheten häckar ofta tornfalk och hornuggla. Bläsand har häckat i Bysjön.

Höst: Höststräcket är lokalens stora begivenhet. Den observationsplats som då ger bäst överblick är på åsen vid Söräng söder om Bysjön (se vägbeskrivning). Redan från slutet av juni drar det igång försiktigt med ett ojämnt sträck av vitfågel och vadare. Från andra halvan av augusti fram till och med första halvan av oktober är det högsäsong.

Lokalen har inte minst blivit känd för sitt goda rovfågelsträck. Under september händer det ganska ofta att dagssiffror på över 50 sträckande individer räknas in, riktigt goda dagar kan över 100 och någon gång 200 individer passera vilket är mycket för en mellansvensk inlandslokal. Ormvråk är den talrikaste arten men goda dagar kan uppåt 12 rovfågelarter observeras. Pilgrimsfalk ses numera ett tiotal gånger varje höst. Utöver rovfågel kan också sträcket av småfågel, duvor, kråkfågel och gäss tidvis vara gott.

Några exempel på dagsrekord är sädgås (837), bläsand (695), stjärtand (238), bivråk (80), ormvråk (220), fjällvråk (87), tornfalk (22), skrattmås (9000), ringduva (7200), sånglärka (700), ladusvala (3840), ängspiplärka (2080), gulärla (2070), ochrödvingetrast (1700), kråka (2840), bo-/bergfink (24200), grönsiska (1100) samt gråsiska (2900).

Vinter: Vintertid är utbudet i allmänhet torftigt. I bästa fall kan man få se någon varfågel, havsörn eller kungsörn.

Tillfälligt: En rad arter har noterats tillfälligt, bland annat ägretthäger, vit stork, brun glada, röd glada, stäpphök, aftonfalk, dvärgbeckasin, biätare, berglärka, större piplärka, skärpiplärka, taigasångare, och flodsångare.

Vägbeskrivning

Bodåsdalgångens mest intressanta del sträcker sig från byn Hästbo i norr (avfart från riksväg 68 belägen 14,6 km söder om trafikplatsen "Tegelbruket" på riksväg 80 där riksväg 68 viker mot söder) och ner till byn Bodås. Om man har kommit västerifrån och sneddat från Hofors mot Torsåker kommer man på riksväg 68 precis 6 km norr om Hästbo-avfarten. De lokaler som beskrivs ligger direkt öster om riksväg 68 (se karta).

Det finns två vägar från riksväg 68 in i området. Den norra viker av vid före detta Hästbo handel. Ta avtagsvägen från riksväg 68 mot Hästbo och sväng i byn österut mot Skommarhyttan (skylt) för att nå Bysjön med omgivningar (se vidare under "skådartips").

För att nå Söräng används den södra vägen som viker av från riksväg 68 1,5 km söder om Hästbo-avfarten. Kommer man söderifrån är det drygt en kilometer norr om nerfarten till Bodåsgruvan (skyltad, men

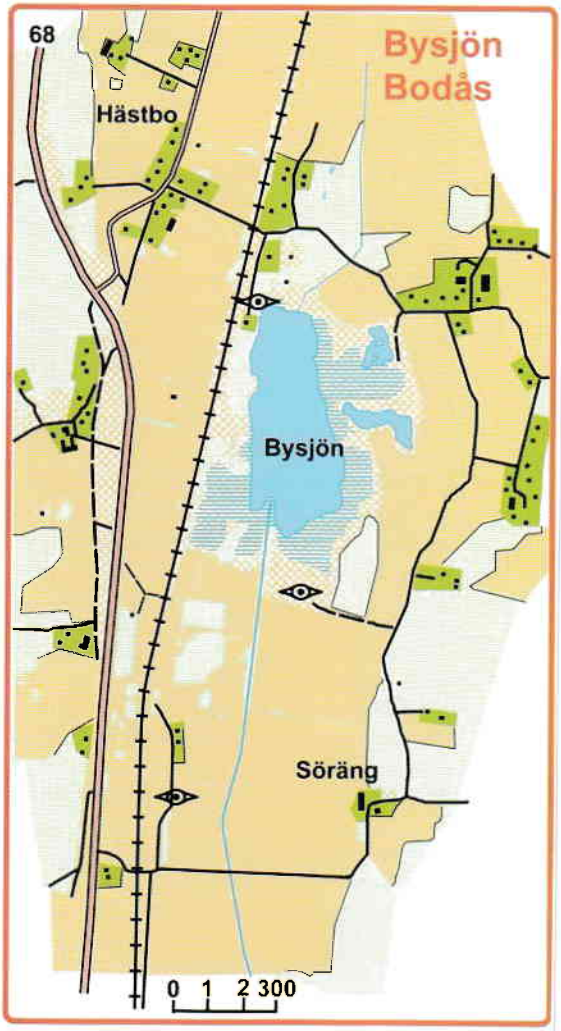

även gruvlaven är en väl synlig förvarning). Sväng av riksväg 68 åt öster in på denna lilla väg ("Sörängsvägen"), kör över järnvägen och ta direkt till vänster (se vidare under "skådartips"). Det går en väg öster om Bysjön som förbinder den norra och den södra vägen med varandra så att det går att åka ett varv runt området. Denna väg

passerar bland annat över ett gårdstun, se till att köra försiktigt där.

Skådartips

Det pågår just nu ett projekt för att göra Bysjön mer attraktiv som fågelsjö. I ett första läge anläggs vandringsvägar och fågeltorn. Planerna är att också förbättra sjön genom muddring, anläggning av vadarstränder med mera men eftersom det i dagsläget inte är klart beskrivs nedan läget före dessa åtgärder. Det kommer troligtvis längre fram att finnas skyltar och informationstavlor som ger vägledning.

Det är aldrig fel att åka ett varv på den lilla vägen runt Bysjön och Söräng och spana av åkrar, vatten och himmel. Även åsen norr om Bysjön ,"Åsvägen", kan vara värd att besöka. Det går att parkera lite här och där längs vägarna, men se till att komma åt sidan ordentligt och att lämna tillfarter till åkrar fria för jordbruksmaskiner med mera.

Runt Bysjön finns flera bra obsplatser. Sjöns södra sida nås till fots längs en liten traktorväg som tangerar en björkdunge i sjöns sydöstra hörn. Traktorvägen slutar vid en hage där det ibland går boskap. Rakt fram finns då en liten kulle varifrån man har bra överblick över sjön söderifrån. Vid vårflod går det ofta inte att gå på traktorvägen längs dungen utan sådana gånger får man nöja sig med att spana av vattensamlingarna uppifrån bilvägen.

Direkt öster om järnvägsöverfarten på sjöns norra sida går en liten grusväg söderut. Kör in cirka hundra meter på den och parkera vid en liten transformatorstation och gå sedan ner till sjökanten där det finns en udde som är en bra observationsplats norrifrån.

Det går också bra att stanna direkt öster om bron över ån i sjöns norrände. Detta är ett givet nattsångarstopp och är också bra vid vårflod. Ytterligare en bit österut gör vägen en 90-graderssväng och vid denna går en traktorväg söderut mot tre små dammar på sjöns östsida. Runt dammarna finns täta buskage och annan hög vegetation, omtyckta tillhåll för rastande småfåglar som blåhake, törnskata, olika sångare med flera. Särskilt den norra dammen kan också hysa sjöfågel.

På hösten brukar den givna obsplatsen vara Söräng söder om Bysjön varifrån de flesta sträckrekorden är hämtade. Direkt öster om järnvägsöverfarten går en liten väg norrut, uppe på en ås. Ungefär 100 meter in gör vägen en svag vänstersväng och detta är den punkt varifrån höststräcket bäst överblickas. Det här är en ren sträcklokal – är sträcket dåligt en dag finns heller inget annat att se. En bra sträckdag kan det däremot vara riktigt givande. Det viktiga är att ge lokalen några timmar, även om det till att börja med kan vara magert så har det många gånger lönat sig att hålla ut. I allmänhet är småfågelsträcket mest intensivt direkt vid soluppgång medan rovfågelsträcket ofta når sitt maximum under sena förmiddagen.

När lokalen först började frekventeras under 1970-talet stod skådarna ännu längre söderut, en liten bit söder om gruvlaven (nerfart från riksväg 68 mot Bodåsgruvan varefter man i dalens botten viker av mot söder på en grusväg och ställer sig längs denna). Här är dalen ännu trängre och småfåglarna passerar ofta närmare, dock passerar mycket rovfågel och annat över skogen och är då svårare att se härifrån än vid Söräng.

Notera

För några år sedan färdigställdes en bok med titeln "Fåglarna i Hofors kommun" (L Risberg) som på ett uttömmande sätt behandlar bland annat observationer från Bodåsdalgången med sträcktoppar, populationstrender et cetera.

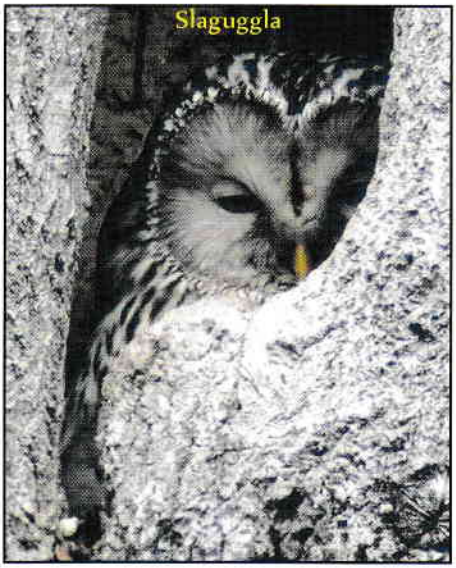

Färnebofjärden

Delområden
Tinäsområdet, området kring Gysinge, Öbyhalvön, Skekarsbo, Stadarna och Nordmyrasjön.

Färnebofjärden är en stor fjärd av Nedre Dalälven med kringliggande skogar och våtmarker. Huvuddelen är nationalpark (cirka 10500 ha, varav 3900 ha skog, 2300 ha våtmarker och 4300 ha vattenområden) och mycket av närområdet omfattas av ett antal kompletterande naturreservat. Främst i nationalparkens södra del finns stora områden med en mosaik av myr och äldre skog. En väsentlig andel av skogen i fjärdens närzon, framför allt på öar och myrholmar, är gammal och extensivt skött med ett stort inslag av lövträd, döda och döende träd, högstubbar och grova tallar.

Nedre Dalälven ligger vid den biologiska norrlandsgränsen, "Limes norrlandicus", och har därmed en mångfacetterad blandning av syd- och nordsvenska naturförhållanden och arter.

Fåglar
Fågellivet är rikt, särskilt vad gäller arter med anknytning till skogar och myrar. Karaktärsarter är olika ugglor, hackspettar och skogshöns samt trana, storlom, havsörn och fiskgjuse. I nationalparken har hittills 212 arter observerats och 118 arter säkert häckat. Tar man även med närliggande områden får man 243 respektive 143 arter.

Vår: Våren är i särklass den mest intressanta tiden i området. Redan i februari börjar slaguggglor (cirka 25 revir enbart i nationalparken vid en inventering år 2003), sparvugglor (goda år säkert 50 par) och pärlugglor (numera tyvärr fåtalig, men betydande variation i antal mellan åren) att ropa samtidigt som spettarna börjar komma igång med trumningar och rop. I parken häckar 3–5 par gråspettar samt 10–20 par av vardera gröngöling, spillkråka, mindre hackspett och tretåig hackspett. Antalet större hackspettar kan under goda kottår räknas i hundratal. Den vitryggiga hackspetten hade här tidigare sin bästa förekomst i landet med som mest ett 10-tal par i mitten av 1970-talet, men idag finns nästan bara individer som är inplanterade inom ramen för Projekt Vitryggig Hackspett. Bästa tiden för ugglor och spettar är normalt sista veckan i mars och första veckan i april då också orrspelen börjar bubbla och de första tranorna ropa. Sångsvanar rastar också i relativt stora mängder under denna tid. I slutet av april spelar dvärgbeckasiner ibland över lämpliga, fuktiga myrar. I maj är fågelkören fulltonig och en art som ses ovanligt ofta i högvuxna blandskogar är mindre flugsnapparen.

Sommar: Sommaren är, som överallt i regionen, en tid av relativ stiltje i naturen även om vårens alla häckfåglar är på plats.

Höst: Inte heller hösten är så märklig i området, men alla spettarna kan ses, liksom också tallbit, sparvuggla, skogshöns, havsörn och mindre flockar av rastande sångsvanar. I oktober anländer de första strömstararna till områdets många forsar och deras antal brukar normalt kulminera i december. De missgynnas dock under år med stark vattenföring i älven.

Vinter: Eftersom örnmatning som ekoturismprojekt pågår i området under vintern kan ofta åtskilliga havsörnar och enstaka kungsörnar ses, särskilt i Gysingetrakten, och redan i februari kommer, som ovan nämnts, ugglor och spettar igång. Tjäder och orre samt övriga stannfåglar hittas också ganska lätt under vintern.

Tillfälligt: Några exempel på mindre vanliga arter som setts i området är ägretthäger, svart stork, brunglada, stäpphök, aftonfalk, jaktfalk, rödspov, dvärgmås (många gånger), svarttärna, lunnefågel, turturduva, fjälluggla, lappuggla, härfågel, svart rödstjärt, flodsångare, busksångare, trastsångare, skäggmes, lavskrika (kan eventuellt häcka), och videsparv (häckade flera gånger på 1980- och 1990-talet).

Vägbeskrivning

Området är så pass stort att närmaste väg från till exempel Stockholm, Uppsala eller Västerås blir olika beroende på vilken del man vill besöka.

Till Tinäsområdet, i nationalparkens södra del, kommer man från Stockholm enklast genom att köra väg E18 till Enköping, väg 70 till Fjärdhundra, väg 254 till Heby, väg 56 till Runhällen–Enåker och sedan vidare mot Möklinta för att strax bortom Enåkers kyrka ta av till höger (norrut) mot Vivastbo. Efter ungefär en mil passeras en stenbro över Lillån (alldeles innan finns en skylt med"Färnebofjärdens nationalpark") och ytterligare några kilometer bort, vid Stora Hallarsbo, finns en skylt som pekar mot nationalparken. Här kör man in på en ganska dålig väg. I dagens läge finns en bom och en parkeringsplats efter drygt två kilometer och man får fortsätta till fots in mot områdets kärna. Sannolikt tas dock bommen bort inom en inte alltför avlägsen framtid och då kan man köra ytterligare cirka två kilometer till den parkeringsplats som fick nyttjas innan nationalparkens kom till. Från Västerås tar man sig också till Heby och fortsätter sedan enligt ovan.

Till Gysinge är det från Stockholm närmast att köra motorvägen E4 till Månkarbo, därifrån vidare mot Östervåla och sedan väg 272 mot Gysinge. Från Uppsala kan det däremot vara lika nära (och roligare!) att köra väg 272 hela vägen. Från Enköping och Västerås tar man sig närmaste vägen till Heby och fortsätter sedan på väg 56.

Skådartips

Alltefter snö- och isläget är de bästa färdsätten i området skidor (helst lite bredare sådana) och kanot. På vägar och längs stigar kan man naturligtvis också gå om det inte är för mycket snö. Terrängen varierar i huvudsak mellan myrar och blockrika marker, ofta lite svårframkomliga. Stövlar är ett måste om man ger sig ut under barmarkstid.

Tinäsområdet

Lämpliga ugglerutter i Tinäsområdet är Alderbäckens dalgång från raststugan Alderbäcksrör upp till Tisjön, vägen från Loberget till Östaviken samt Storåns is.

Att följa Storån–Lillån är det absolut bästa sättet att hitta hackspettar, orrar, tranor och

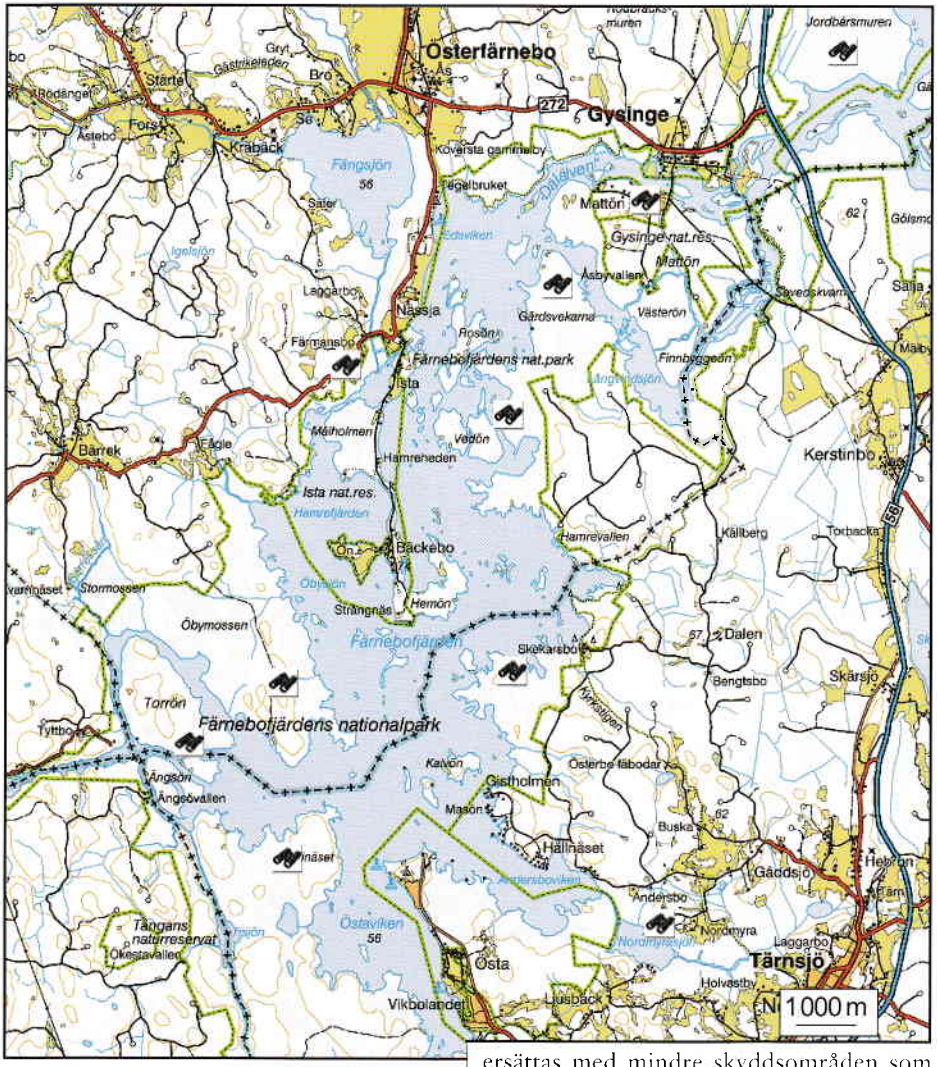

många andra fåglar. Fina dagar i mars–april går ett ganska intensivt sträck av bland annat sånglärkor, bofinkar, sångsvanar och gäss längs dessa åar. Stora delar av väststranden är idag fågelskyddsområde, men detta, liksom övriga större fågelskyddsområden i parken, kommer troligen att upphävas och ersättas med mindre skyddsområden som är anpassade till aktuella skyddsbehov. Ring nationalparksförvaltningen och be att få en karta eller hör vad som gäller, men ge framför allt akt på skyltar i terrängen!

Även om fågelskyddsområdet tas bort bör man hålla sig på isen/vattnet eller östra sidan av åarna – man har då bäst överblick

och dessutom stör man fåglarna mindre. Isen på Lillån är dock ofta opålitlig så här rekommenderas att man håller sig på den östra stranden.

Den tretåiga hackspetten är väl spridd i större skogspartier med inslag av äldre, döende granar. Bästa och enklaste sättet att komma i kontakt med denna art, liksom även järpe, är att gå den markerade stigen mellan vägen in i området och Lillån nära övergången till Storån, den så kallade Svarthällsvägen. Tjädrar ser man ofta längs områdets alla vägar och stigar.

Tinäsområdet kan man övernatta gratis i den spartanska (madrasser saknas till exempel) stugan Alderbäcksrör under tiden 1/1–14/8 eller i det lite bekvämare Kölforstorpet vid Lillån. (ring 070-594 16 45)

Observera att camping bara är tillåtet på ett fåtal, från ornitologisk synpunkt ointressanta platser i nationalparken!

Området kring Gysinge

Trots att Gysingeområdet ligger längst i norr i nationalparken har det en sydligare karaktär än Tinäsområdet med mycket lövskog och gott om ädla lövträd, främst ek. Här finns en stor mängd trevliga delområden att besöka.

Tillgången på ugglor är god och här finns också kattuggla (jämsides med slaguggla!) medan pärluggla däremot hörs ganska sällan. Ugglelyssnandet störs tyvärr en hel del av trafikbuller och forsbrus, något som helt saknas i det extremt tysta Tinäsområdet. En bra ugglerutt är den cirka 7,5 kilometer långa vandringsleden Gysinge (brofästet på Mattön)–Sevedskvarn–Eknäsudden–brofästet. Den kan dock vara lite svårgången nattetid så pann-/ficklampa är ett måste. Denna rutt kan också vara mycket givande tidiga vårmorgnar och är ställvis mycket naturskön.

En trevlig, cirka två kilometer lång vandring med mycket hackspettar och andra lövberoende arter är från Klappstavallen på Mattön och längs öns norra kant till Sjöforsen där bland andra havsörn och strömstare kan ses.

På den stora halvön Gärdsvekarna och arkipelagen kring Vedön–Rosön finns några av nationalparkens mest spännande miljöer med bland annat mycket löv- och blandskog. De vanliga ugglorna, alla hackspettarna, havsörnar, gott om fiskgjuse och vattenfågel, tranor samt flera mindre orrspel kan ses. I mars–april rastar mycket sångsvan här. Områdena är dock svårtillgängliga och kräver båt/kanot för att kunna nås, lämpligen från Ista båtplats eller badplatsen vid Edsviken. Skogsvägen mot Gärdsvekarna är avstängd med bommar, den första redan vid Sevedskvarn, och är dessutom inte tillåten att befara utan tillstånd. Isarna i området är notoriskt opålitliga och bör inte nyttjas.

Storön, som ligger inom Gysinge naturreservat strax öster om Gysinge bruk, är ett område dominerat av lövskog och betesängar och ett gammalt klassiskt område för vitryggig hackspett. Även om denna art nu är borta finns de flesta övriga hackspettar och därtill både slag- och kattuggla. Man kan parkera mittemot Österfärnebo folkhögskola och gå på de gamla järnvägsbroarna som beträdes på egen risk eftersom plankorna som bildar gångbanan kan vara hala och räcken saknas. Avstickare ut i terrängen är ofta givande.

Gästrikeleden västerut från Gysinge bruk bjuder på vackra utsikter och fina fågelmiljöer för hackspettar och ugglor med mera. Man parkerar lämpligen vid Gysinge värdshus, varifrån leden är skyltad.

Istasjön, Laggarboån och södra Fängsjön är normalt områdets bästa rastplats för sång-

svan, uppemot 1100 fåglar har setts samtidigt. Bra obsplatser är bron över Laggarboån eller vägen vid Ista. Fina lövrika miljöer finns på Istamyran, samt på båda sidor av Fängsjöns södra del.

I *Norråns dalgång*, väster om Österfärnebo samhälle kan det om våren rasta en hel del gäss, sångsvanar, änder, tranor, storspovar, ljungpipare samt rovfåglar som blå kärrhök och stenfalk. Bäst är det när Norrån svämmat över och bästa sättet att närma sig området är att köra grusvägen mot Vista som tar av åt väster strax norr om Österfärnebo. Området kring Norrån är också traktens bästa nattsångarlokaler med näktergal, gräshoppsångare och ibland kornknarr och vaktel. De förstnämnda hörs bäst omkring bron över ån i söder, väster om Österfärnebo kyrka.

Jordbärsmuren, Norrlands största högmosse, hyser områdets i särklass största orrspel (vissa år upp till 45 tuppar, men antalet varierar starkt) och här finns flera häckande par storspov samt östra Sveriges sydligaste häckningar, flera par, av nordlig ljungpipare. Vid besök på Jordbärsmuren bör man hålla sig till tubspaning från kanterna för att inte störa orrspelen och vadarna. Då kan man under rätt årstid också se mycket översträckande fåglar, främst gäss, sångsvanar och rovfågel. Ett besök här kan kombineras med ett besök vid Ålboån, väster om mossen, med mycket lövrika skogar samt intressanta våtmarker. Till Jordbärsmuren kommer man enklast om man norrifrån kör ned på en liten avtagsväg från väg 67 och sedan fortsätter en stig söderut. Ålboån kan man lämpligen paddla eller skida på från vägbron över bron eller skida/vandra ned på endera sidorna från samma plats.

Om man vill övernatta i Gysinge kan man nyttja vandrarhemmet, som ligger i Öster-

färnebo folkhögskola cirka en kilometer öster om brukshandeln (tel. 0291-210 75 eller 070-678 88 94)

Öbyhalvön

Att vandra ner en fin marskväll på den långa, av barrskog och myr dominerade Öbyhalvön från byn Bärrek kan ge fina spel av slag-, pärl- och sparvuggla och här finns också en av nationalparkens bästa förekomster av orre, tjäder och tretåig hackspett. Man kan parkera vid en vägbom cirka två kilometer söder om Bärrek och sedan är det cirka fem kilometer ned till en raststuga som står öppen för övernattning.

Skekarsbo

Från det mycket höga utkikstornet i Skekarsbo, ungefär mitt på Färnebofjärdens östra strand, kan man spana efter örnar på dagen och lyssna efter ugglor under den mörka tiden på dygnet. Till Skekarsbo kör man in mot väster strax norr om Tärnsjö samhälle och följer sedan vägskyltningen.

Stadarna

Kring Stadarna, nedanför Tyttboforsarna, liksom på de närliggande större öarna Torrön, Ängsön och Hästholmen (som bara nås med båt – farliga isar!) är det lövrikt och gott om bland annat hackspettar. Här finns möjligheter att övernatta mot avgift i torpet Stadarna. (tel 0226-703 28 eller 070-397 61 47). Till Stadarna kan man komma söderifrån via färja över Dalälven vid Hov-näs, i trafik 1 maj–1 november. Några hundra meter norr om färjläget tar man vägen till höger som man åker tills den slutar vid Stadarna. Från Gysinge kör man vägen via Österfärnebo och Bärrek och tar höger/söderut när man kommer till en T-korsning. (Bortanför T-korsningen ligger innersta delen av Österviken, som med sina stora lersträndер kan vara en mycket fin lokal för bland annat rastande vadare vid lågvatten vår och sommar–höst.)

Nordmyrasjön

Nordmyrasjön, strax väster om Tärnsjö samhälle, är områdets bästa eutrofa, näringsrika, fågelsjö med bland annat knölsvan, skäggdopping, sothöna och diverse änder, bland annat många ruggande krickor med inslag av årtor och andra simänder, i tilloppskanalen på försommaren. Ett stort område i norr är slåttrat och håller flera par storspov samt kan vara en intressant rastlokal för vadare vid rejäl våröversvämning i maj. För att komma dit kan man ta av mot Hagudden vid Nora kyrka i Tärnsjö och därifrån gå den långa spången, del av den så kallade Kyrkstigen mot Skekarsbo, över de slåttrade ängarna och fram till ett fågeltorn. Tyvärr ser man ingenting av själva sjön från detta torn utan man får då istället angripa från sydsidan via byn Ljusbäck och en väg därifrån mot nordost ned till ett stugområde vid stranden. Speciellt på norra sidan av sjön finns mycket lövskog av olika karaktär från fina asp- och ekdungar söder om Andersbo via ett stort alkärr, Fämossen, till omfattande björkskogar kring och väster om Gäddsjön

Övrigt

I en bok som getts ut av Naturvårdsverket år 2006, "Fåglarna i Färnebofjärdens nationalpark", beskrivs nationalparkens nuvarande fågelfauna och dess utveckling från främst 1970-talet och fram till nutiden. I en rapport från länsstyrelsen i Västmanlands län, "Fåglar vid Färnebofjärden", rapport nr 2005:9 från länsstyrelsen i Västmanlands län, ges en mer utförlig beskrivning av fågelfynden i nationalparken och i ett lite större kringliggande område.

Bekvämare övernattningar i bygden kan bokas via *www.nedredalalven.se*

Fågellokaler i Hälsingland och Gästrikland
45
E4
83
84
Gran
Gebbarn
Ljusdal
Delsbo
84
Hög
Hudiksvall
Hornslandet
83
45
Korsholmsudden
Edsbyn
Sässman
Alfta
Bollnäs
50
Söderhamn
Granskär
Kyrkbytjärnen
Alsjön
Stenö
83
50
Iggön
Ockelbo
Mårdängsjön
Eggegrund
Inre fjärden
Gävle
Värvik
Hofors
80
Sandviken
Bodås
Färnebofjärden